

Elevinflytande som demokratisk utmaning

En undersökning om elevinflytande på två gymnasieskolor i
Malmö Stad

Abstract

Eleverna i dagens skola är de som i morgon är framtida medborgarna i den demokrati vi idag har i Sverige. Därför är det viktigt att eleverna förstår vad det innebär och kan praktisera demokrati i samhället. Jag har valt att studera elevdemokratin på två gymnasieskolor i Malmö Stad och skillnaderna mellan dessa i förhållande till elevdemokrati och hur detta praktiseras samt anledningen till varför det ser ut som det gör. Jag har använt mig av LPF 94 där det finns en del grundläggande mål och värderingar uppsatta för demokratisering. Undersökningen är genomförd med kvalitativa intervjuer med rektorn och elevkårsordförande på de aktuella skolorna. Resultatet visar att det finns skillnader både i målen samt praktiseringen av elevdemokrati på de båda skolorna. Jag har utgått från en del teorier som jag sedan prövat på min undersökning.

Nyckelord: Demokrati, Elevinflytande, Elevkår, Klassrumsklimat, Gymnasieskola

Innehållsförteckning

1	Den svenska skolans roll i samhället?	1
1.1	Inledning	1
1.2	Bakgrund	1
1.2.1	Tidigare forskning	2
1.2.2	Läroplanen för den frivilliga skolformen 1994 och Skollagen i praktiken	2
1.2.3	Malmö Stads Ungdomar	3
1.3	Undersökningens syfte och avgränsning	5
1.4	Problemformulering.....	5
1.5	Begreppsdefinitioner	6
2	Utgångspunkt – Metodval	7
2.1	En första anblick	7
2.2	Material.....	7
2.2.1	Val av design på studien	7
2.2.2	Val av kvalitativa intervjuer.....	8
2.2.3	Val av fall.....	9
2.2.4	Val av intervjuobjekt.....	9
2.3	Motstridiga ståndpunkter	10
3	Teorier kring det svenska skolväsendet.....	11
3.1	Att fostra demokrater – En teori om den svenska skolans roll i samhället	11
3.2	Den omedvetna kulturen – En teori om skolkulturer i Sverige	13
3.3	Rektorsrollen – En teori om tjänstemannarollens komplikationer	14
4	Från teori till praktik	17
4.1	Det empiriska materialet – ProCivitas Privata Gymnasium.....	17
4.2	Det empiriska materialet - Malmö Borgarskola	18
5	En komparativ analys.....	20
5.1	Teorin om skolkulturer	20
5.2	Teorin om rektorsrollen	21
5.3	Teorin om att fostra demokrater	22
5.4	Dragna slutsatser.....	23
6	Referenser.....	25

6.1	Böcker.....	25
6.2	Artiklar och övrig litteratur.....	25
7	Bilagor.....	27
7.1	Bilaga 1 – Utgångsfrågor för Intervju med rektorer.....	27
7.2	Bilaga 2 – Utgångsfrågor för Intervju med elevkårsordföranden.....	28
7.3	Bilaga 3 – Intervju med rektor på Malmö Borgarskola.....	29
7.4	Bilaga 4 – Intervju med elevkårsordförande på Malmö Borgarskola	32
7.5	Bilaga 5 – Intervju med rektor på ProCivitas Privata Gymnasium	35
7.6	Bilaga 6 – Intervju med elevkårsordförande på ProCivitas Privata Gymnasium.....	39

1 Den svenska skolans roll i samhället?

1.1 Inledning

Den svenska gymnasieskolans roll i samhället har som senare kommer att uppmärksammas ytterligare förändrats mot en allt mer mål-, och resultatstyrd marknad där demokrativärden och ekonomivärden har en tendens att krocka med varandra. Under samma period har gymnasieskolan förändrats mot en allt friare tolkningsplan och eleverna ska få allt mer inflytande över skolan, klassrumsklimatet, sina egna studier samt övriga skolfrågor. Olika skolors större eller lägre grad av elevinflytande och elevdemokrati kan ha en avgörande betydelse för elevernas framtida plats i det offentliga rummet, som framtida demokratiska medborgare och en del av ett samhälle de måste ha en stor förståelse för. Skolan, som en stor del av det svenska demokratiska samhället bär ett ansvar för att alla elever lär sig vad demokrati är och hur det ska praktiseras.

1.2 Bakgrund

Som bakgrundmaterial har jag valt att använda två vetenskapliga artiklar för att samla information och motivation för den framtida teoriutvecklingen, materialet och analysen. För att bringa klarhet i varför denna fråga är av väsentlig betydelse för samhället och inte minst den svenska förvaltningspolitiken använder jag mig av *Läroplanen för den frivilliga skolformen*, 1994 samt skolverkets styrdokument för gymnasieskolan och genom dennas presenterade värdegrunder kan man konstatera att det ligger i skolans uppgift att fostra eleverna i en demokratisk anda. Som avgränsning har jag begränsat mig till två skolor i Malmö Stad men jag börjar med att presentera hela Malmö Stad förhållande i en rad gymnasieskolfrågor som är av direkt eller indirekt betydelse för elevinflytandet. Där skiljer jag även i vissa fall då man kan påpeka en markant skillnad mellan fristående skolor och kommunala skolor detta.

1.2.1 Tidigare forskning

Jag har tittat på två tidigare skrivna vetenskapliga artiklar som berör det ämne jag har för avsikt att undersöka. Artiklarna behandlar olika variabler som alla kan bringa lite större klarhet inom de olika infallsvinklarna senare i analyskapitlet.

En av artiklarna jag studerade, är skriven av den norska forskaren Jorunn Möllers och heter ”*Approaches to school leadership in Scandinavia*”, 2009. I sin artikel analyserar Möller de skandinaviska, framför allt de svenska, skolornas roll i samhället och hur skolornas roll har förändrats under de senare åren. Han kom fram till att rektorernas roll har förändrats mot en allt mer mål-, och resultatorienterad marknad där demokrativärdena och ekonomivärdens, effektivitet och produktivitet i skolan har fått en allt mer betydande ställning i den dagliga diskuren. Detta kommer jag mer in på i teorin om rektorernas roll (se 3.3).

En annan artikel jag har valt är ”*Om demokrati, reproduktion och förnyelse i dagens gymnasieskola*”, 1999 skriven av Dennis Beach, som är verksam vid Göteborgs Universitet. Han har studerat skolans ideal enligt skollagen och läroplanen, som syftar till att höja kunskapsnivån hos alla individer och analysera detta mot vad som praktiseras i alla klasser. Han har funnit tydliga skillnader i lärarnas syn på eleverna på de olika programmen och hur detta i sin tur påverkar eleverna i skolan. En tydlig skillnad han pekar på är att Nv-eleverna, (elever på Naturvetenskapliga programmet), skall förstå och kunna förklara varför man agerar på ett visst sätt medan huvudsyftet med undervisningen riktad till Hp-eleverna (elever på Handelsprogrammet) är att de ska veta hur man gör, men de behöver inte förstå eller veta varför man gör på ett visst sätt. Han menar på att skolan inte förhåller sig neutralt till förhållande så som klass, kön och etnisk bakgrund. Denna problematik kommer att diskuteras vidare i teorikapitlet Att fostra demokrater - Teorier om demokratifostran i gymnasieskolan (se 3.1)

1.2.2 Läroplanen för den frivilliga skolformen 1994 och Skollagen i praktiken

Läroplanen för den frivilliga skolformen (LPF 1994) är ett dokument som ska användas i denna uppsats för att tydliggöra lagar och förordningar som ska följas av varje gymnasieskola inom ämnena elevinflytande och demokratisk fostran som jag i (se 1.5) kommer att definiera närmare. För att underlätta tolkning av lagen har jag tagit hjälp av boken ”*Skollagen i praktiken*” 2002, utgiven av Svensk Facklitteratur, Stockholm, vilket är en bok med en samling kommentarer och uttalanden kring de olika lagarna. Kommentarererna kommer från lagförfattarna själva vilka är de skolministrar och utbildningsministrar som satt på samma poster när motsvarande lag skrevs från 1990 fram till idag, en del kommentarer kommer också från regeringen (Skollagen i praktiken 2002 s, 3).

”*Det offentliga skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (1985:1100) slår fast att verksamheten i skolan ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och att var och en som verkar inom skolan ska främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö*” (LPF 1994, 1.1).

Gymnasieskolan ska fostra till demokrati och ansvarstagande. Man ska förbereda eleverna för framtida rösträtt och en förberedelse att medverka i beslutsfattande, att se

konsekvenser av detta och ta ansvar. En traditionell väg att förbereda eleverna för den representativa demokratin är att utveckla bättre former för elevråd, klassråd och andra samrådsorgan. Detta öppnar nya möjligheter för kommunen att utveckla och pröva nya former av elevinflytande både vad det avser utbildning och i mer övergripande skolfrågor. (Skollagen i praktiken, 2002, s. 71).

Det står i läroplanen att alla elever ska kunna påverka, vara delaktiga och ta ansvar i skolan. Det räcker inte att undervisa om demokrati, skolan ska också arbeta på ett demokratiskt sätt. Enligt skollagen ska eleverna ha inflytande över hur deras utbildning utformas. (Skolverkets hemsida

<http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/57/00/gymnasieskola.pdf>)

Skolkonferenser eller liknande ska finnas vid varje gymnasieskola och är en grupp som består av en ordförande (rektor eller annan ledamot) och företrädare för personal i skolan och för eleverna. Skolkonferensen tar bland annat upp och beslutar i frågor som är av stor betydelse för eleverna. Där har man också informationsutbyte, samråd och gemensamma diskussioner mellan rektor, personal och elever. Elevernas rätt till inflytande och ansvar gäller inte bara undervisningen, utan också arbetsmiljö och till exempel läroböcker, schema och vilka kurser som erbjuds.

Eleverna har rätt till inflytande över undervisningen betyder att de har rätt att vara med och planera undervisningen tillsammans med sina lärare. Eleverna ska kunna pröva olika arbetssätt och arbetsformer. De ska också kunna utvärdera undervisningen. (Skolverket, <http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/57/00/gymnasieskola.pdf>).

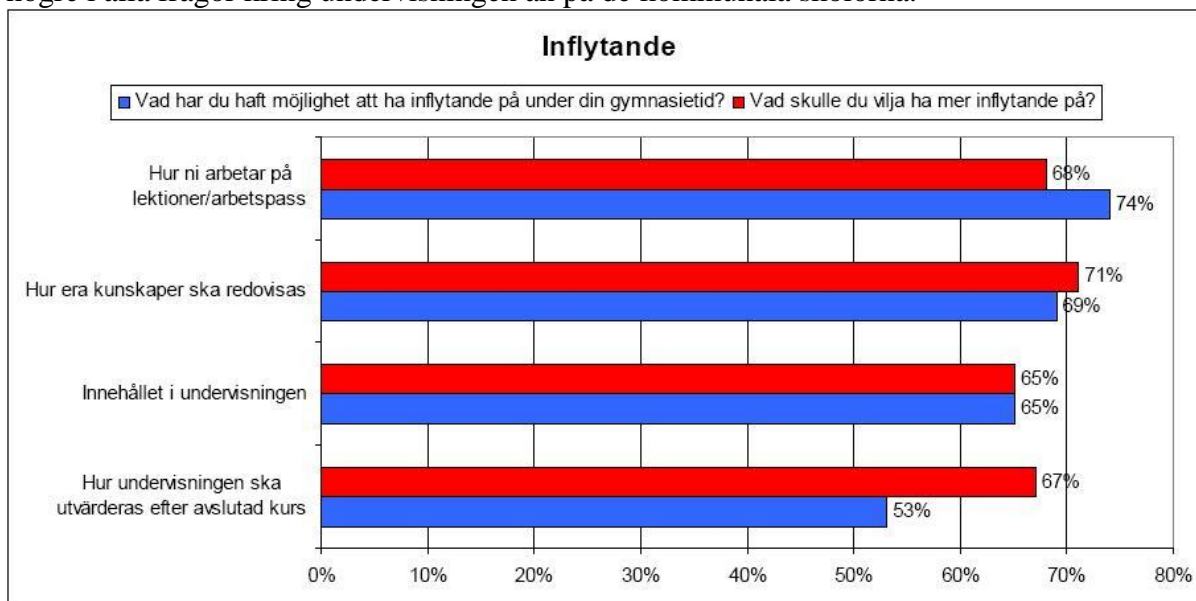
1.2.3 Malmö Stads Ungdomar

Som bakgrundinformation till denna uppsats har jag valt att använda mig av en undersökning gjord av Malmö Stad utbildningsnämnd på alla ungdomar i årskurs två vårterminen 2009. Jag har betraktat materialet utifrån de ovan nämnda tre typer av elevinflytande; klassrumsklimat, direkt inflytande och representativt inflytande. Samt en del intressanta övriga fakta och bakgrundsinformation som sedan bland annat kommer att ligga till grund vid argumentation kring val av fall.

Av samtliga elever i Malmö Stads gymnasieskolor hävdar 96 % av eleverna att de respekterar skolan personal och 90 % av eleverna känner sig respekterade av skolans personal. En däremot intressant iakttagelse är att 25 % av eleverna på kommunala skolor och motsvarande 27 % på fristående skolor anser sig ha blivit kränkta eller utsatta för hot av skolans personal vid ett eller flera tillfällen. Dessutom är det fler elever på de yrkesinriktade programmen som känner av denna behandling än elever på de studieförberedande programmen. Om de vänder sig med problemen till övrig personal på skolan går de flesta till sin mentor, och de som inte går till sin mentor vänder sig oftast direkt till skolledningen. Resultatet av att man berättade om sina problem blev sedan att 43 % fick ganska eller mycket stöd av personalen. Störst andel som fick stöd var de på fristående skolor. Sju av tio elever på de yrkesförberedande programmen anser att de blir respekterade av lärarna och personalen på sin skola, medan siffran höjs på de studieförberedande programmen till nio av tio.

Eleverna ombads rangordna en rad påståenden efter vad de tyckte var mest viktigt för att de skulle trivas i skolan. Överst på listan kom *"att trivas med sin lärare"* och i fallande ordning efter det kom *"att betygssättningen känns rättvis"* och *"att*

undervisningen kändes meningsfull”. 75 % av eleverna tycker att lärarna är bra på att undervisa i klassrummet och 70 % tycker att de är rättvisa i sin betygsbedömning. Vid frågan om lärarnas förmåga att undervisa på skolan anser 75 % att lärarna på de kommunala skolorna är bra på att undervisa medan motsvarande 86 % av eleverna på de fristående skolorna anser samma sak. Lärarna på de fristående skolorna ligger något högre i alla frågor kring undervisningen än på de kommunala skolorna.

(Diagram 26, Så här tycker vi! Utvärdering av gymnasieskolan elever åk 2, 2009)

Eleverna anser att de har störst inflytande över arbetssätt och minst inflytande över hur undervisningen ska utvärderas efter avslutad kurs. I alla ovanstående påståenden stämmer svaren på frågorna vad de har inflytande över och vad de skulle vilja ha mer inflytande över väl överens med varandra, utom i det sista påståendet som handlar om utvärdering efter avslutad kurs där eleverna vill ha mer inflytande över utvärderingen. För att övergå till det sammantagna utlåtandet om klassrumsklimatet är 35 % av Malmö Stads tillfrågade ungdomar ganska eller mycket missnöjda med sitt klassrumsklimat, 83 % av eleverna på fristående skolor är nöjda med sitt klassrumsklimat medan motsvarande siffra är 66 % på de kommunala gymnasieskolorna.

På frågan om elevkårens/elevrådet arbete stämmer siffrorna ganska väl överens mellan de kommunala och de fristående skolorna i Malmö Stad, mellan 53-57% av eleverna på skolan tycker att de arbetar för ökad trivsel och har inflytande över viktiga beslut på skolan. Jämfört med resultatet av en liknande enkät år 2007 har elevkårernas/elevrådets inflytande ökat på alla Malmö gymnasieskolor.

1.3 Undersökningens syfte och avgränsning

Undersökningen syftar till att förstå hur stort elevinflytandet är på två olika gymnasieskolor i Malmö och vad de har för förtjänster respektive svagheter som antingen förstärker eller hämmar skolans elevinflytande och elevdemokrati. Eleverna ska under sin tid på den svenska gymnasieskolan utvecklas i och lära sig att ta ansvar för sitt eget lärande och utbildning. Eleverna ska fostras av skolan in i en demokratisk anda, men frågan är om det verkligen fungerar i praktiken, och varför det fungerar eller inte fungerar.

Jag vill avgränsa mig till att undersöka två av Malmö Stads gymnasieskolor, en kommunal och en fristående skola. Anledningen till detta är att man kan tänka sig att alla gymnasieskolor har sina styrkor och svagheter inom ämnet elevinflytande och eventuellt också elevdemokrati (läs vidare under begreppsdefinition 1.5). Genom ett genomtänkt val av design på undersökningen som jag kommer att beskriva närmare i nästa kapitel hoppas jag kunna minimera risken för eventuella bakomliggande orsaker till varför det ser ut som det gör i frågan om elevdemokrati på de aktuella skolorna. Jag avgränsar mig till att beskriva hur det ser ut på de olika skolorna i tre grader av elevinflytande; klassrumsklimat, direkt inflytande och indirekt inflytande. Jag vill analysera och med hjälp av olika teorier om och varför det kan finnas en skillnad mellan de två olika skolornas grad av.

Syftet med denna undersökning är inte att försöka undersöka elevinflytande i så hög grad att det hämmar lärarna eller skolledningen i sina roller utan snarare att man ska bjuda in eleverna till en diskussion och lyssna på deras åsikter. Eleverna ska dock inte känna att de har en så stor makt att de kan påverka lärarna eller annan skolpersonals auktoritet i deras jobb.

Undersökningen syftar alltså till att avlägga en lägesrapport på de båda valda fallen och inte till att göra någon form av generalisering utöver de valda objekten. Jag anser dock att det kan vara av allmänt intresse att kartlägga och beskriva förhållande i de två valda fallen.

1.4 Problemformulering

Dagens ungdomar i de svenska skolorna är de som i framtiden kommer att praktisera demokratin vi idag har i det svenska samhället. Beroende på en rad variabler kan man tänka sig att en högre eller lägre grad elevinflytande kan finnas på olika skolor i samhället. Det är viktigt att man lär eleverna vad demokrati är och hur det ska praktiseras redan under deras skoltid. Problemområdet innefattar hur elevinflytande och elevdemokrati faktiskt praktiseras i två olika gymnasieskolor i Malmö Stad, och olika teorier kommer presenteras, vilka kan vara svar på varför det ser ut som det gör på de två aktuella skolorna. Samt förklara vad eventuella skillnader kan bero på. Detta ska jag titta på i tre grader av

elevinflytande. Kan man påvisa att elevinflytande skiljer sig på olika skolor kan man också få en större och mer legitim förståelse till varför det ter sig på det viset. Frågan jag ska svara på är alltså; *Hur praktiseras elevinflytande på två gymnasieskolor i Malmö och varför är det så?*

1.5 Begreppsdefinitioner

Elevinflytande definieras i denna uppsats som att varje elev ska ha ett individuellt inflytande eller att inflytandet gäller för en hel elevgrupp som ett kollektiv, det kan också vara en kombination av båda. Möjlighet för eleven eller eleverna att kunna påverka olika faktorer på skolan. Både i klassrummet och i de övriga delarna av verksamheten. Eleverna ska ha möjlighet att komma med egna initiativ och vara kreativa i undervisningen. Jag har valt att dela upp elevinflytandet i tre grader då det blir mer tydligt var det brister eller inte brister i elevinflytandet på skolorna. Direkt inflytande, vilket innebär interaktionen mellan individuella lärare och elever. Klassrumsklimat, vilket innebär interaktionen mellan lärare och elever i ett klassrum, elevdemokratien och elevernas gemensamma inflytande på undervisningen och övrigt som sker inom klassrummets väggar. Representativt inflytande syftar till att förklara elevrådet, elevkårens eller övriga utskotts inflytande över väsentliga frågor på skolan. Hur skolan lyssnar och tar sig an elevernas åsikter samt om de får genomslag för dessa. (Almgren 2006, s. 11-12)

Elevdemokrati innebär en mer kollektiv och organiserad form av elevinflytande där eleverna genom till exempel klassråd och elevråd (i dessa specifika fallen elevkår) för fram sina synpunkter och där detta sker på ett demokratiskt och rättvist sätt där alla elever kan få sina röster hörda och röstningar sker demokratiskt. Elevdemokrati kan också ske i klassrummet under undervisningen med omröstningar och liknande. (Ekman, 2007, s. 14)

2 Utgångspunkt – Metodval

2.1 En första anblick

Jag har valt tre teorier som utgångspunkt och dessa ska jag sedan ta hjälp av vid analysen av intervjumaterialet från min undersökning. Detta kommer att presenteras vidare i följande kapitel. Jag har valt en ”mest lika” design på undersökningen och anledningen till detta förklaras vidare längre ner i kapitlet. Strukturen bygger på att med hjälp av tre olika teorier analysera det empiriska materialet som framkommit vid intervjuerna på de utvalda skolorna, och därigenom kunna verifiera teorierna med hjälp av skillnaderna i resultatet mellan skolorna.

2.2 Material

Som presenterats i bakgrundsmaterialet har jag för avsikt att undersöka hur elevinflytandet på de valda skolorna ter sig i förhållande till LpF 1994, samt skolverkets styrdokument för gymnasieskolan och skollagen. Materialet utgår från ett antal kvalitativa intervjuer som genomförts på två gymnasieskolor i Malmö stad. Val av intervjuobjekt och skolor kommer att försvaras närmare i avsnitt 2.2.3. och 2.2.4.

2.2.1 Val av design på studien

Vid val av lämpliga teorier för denna undersökning har jag tagit hjälp av boken *Metodpraktikan*, 2006 skriven av Esiasson m.fl. kapitel sex som handlar om Att jämföra för att pröva teorier.

Jag ska alltså göra en teoriprovande studie av två specifika fall där det analysobjekten har många liknande drag men också ett par väsentliga drag som skiljer sig mellan dem, vilket jag kommer närmare in på i punkt 2.2.3. Den typen av design kallas jämförande, eller ”mest lika design” (Esiasson, 2006, s. 112). Logiken i en jämförande fåfallsstudie är att jobba med den variationen som finns i verkligheten. Jag vill göra jämförelser på de fall som är så lika som möjligt i de relevanta oberoende variablerna men som skiljer sig åt i den/de

förklaringsvariablerna som stå i centrum för den aktuella undersökningen. Vid val av denna typ av design görs en stor del av analysarbetet redan vid val av fall, istället för i efterhand vilket görs vid slumpmässigt utvalda fall till en undersökning. (Esiasson, 2006, s. 113)

För övrigt har jag valt designen för jag tror att det är denna typ av design som kommer att resultera i det mest tillförlitliga resultatet då teorierna utgör en sådan grund att en jämförande studie på de valda fallen kan tänkas inbringa olika resultat som antingen kommer att styrka eller falsifiera teorierna. Esiasson m.fl. förklarar vidare att man med hjälp av denna typ av studie kan minska risken för utomstående bakomliggande variabler som kan tänkas infiltrera eller falsifiera den aktuella undersökningen då fallen framförallt skiljer sig åt i de olika. (Esiasson m.fl. 2006, s. 78)

2.2.2 Val av kvalitativa intervjuer

Jag har valt att genomföra denna undersökning med bland annat material som jag samlat in från kvalitativa intervjuer med två rektorer samt elevrådet (i detta fall har de båda skolorna så kallade elevkårer, i vilka jag valt att studera dess styrelser samt eventuella andra väsentliga utskott) på två skolor i Malmö. Anledningen till att jag har valt kvalitativa intervjuer är framförallt att jag vill ha djupgående intervjuer med objekten för att kunna få fram ett mer djupgående resultat än med enbart en kvantitativ undersökning, så som en enkät eller liknande. Jag har utgått från ett frågeformulär vid alla intervjuerna (Bilaga 1 och 2), men under intervjuernas gång har jag även styrt intervjuobjekten in på frågor som jag har önskat att dessa utvecklar. Jag har även utvecklat andra följdfrågor för att få fram det jag söker svar på av undersökningen. Alla intervjuerna finns bifogade i bilagorna 3-6. Jag har tagit hjälp av tre böcker som alla handlar om kvalitativa intervjuer när jag utformat våra undersökningar och även vid val av fall och intervjuobjekt.

Esiasson m.fl. har i sin bok *Metodpraktikan 2009* skrivit om kvalitativa intervjuer och val av intervjupersoner, de skriver att man på förhand ofta har en uppfattning om vilka de viktigaste personerna för ens undersökning är. Jag argumenterar vidare för mina val av fall och intervjuobjekt under punkt 2.2.3. (Esiasson m.fl. 2006, s. 291.)

Den andra boken jag har valt är Margot Ely, som i sin bok *Kvalitativ forskningsmetodik i praktiken – cirklar inom cirklar*, 1991, beskriver grunderna i väl genomförda kvalitativa studier.

Den sista författaren är Jan Trost, som i sin bok *Kvalitativa intervjuer*, 1993, beskriver liknande begrepp, dock ur något andra perspektiv. Trost lägger här tyngdpunkten på valet av både metod och objekt, och för ett genomgående tankesätt utifrån studiens reliabilitet och validitet.

Min strävan är att utforma mina frågeställningar och även mina följdfrågor under arbetets gång så att jag får svar på de frågor som är intressanta för min undersökning men i intervjuformulären kan även förekomma frågor som inte

känns direkt relevanta för det jag har för avsikt att undersöka. Detta beror på att inledningsfrågorna framförallt finns för att göra intervjuobjektet ”lite varma i kläderna” och liknande.

2.2.3 Val av fall

Vid val av fall har jag valt två relativt homogena analysenheter i det avseende att båda skolorna finns i Malmö Stad, båda skolorna rankades högst i undersökningen om vad Malmös ungdomar tycker om sin skola, ProCivitas rankades totalt sett som den ”bästa” fristående skolan och Malmö Borgarskola rankades som den ”bästa” kommunala skolan vid en gemensam sammanvägning av denna undersökning. Dessutom har båda skolorna omvandlat det tidigare elevrådet till det mer moderna elevkåren vilket innebär i korta drag att det är en fristående förening som inte är beroende av skolan. Skolan och elevkårerna har dock ett gott samarbete på de båda skolorna jag har valt och insyn och påverkansmöjligheter i varandras arbete. Vidare är båda elevkårerna störst i Malmö och har ungefär samma underföreningar och målsättningar med sin verksamhet.

De största skillnaderna mellan de båda skolorna är att ProCivitas Privata Gymnasium är en relativt liten skola med få program och homogen elevsammansättning. Medan Malmö Borgarskola är en stor skola med många program och en heterogen elevsammansättning där eleverna har olika ambitionsnivåer, bakgrunder och erfarenheter. Malmö Borgarskola är en gammal kommunal skola medan ProCivitas Privata Gymnasium är en relativt ny skola som drivs i privat anda.

2.2.4 Val av intervjuobjekt

Jag har valt att intervjua dels rektorerna då de är de personerna som har störst insyn i verksamheten på skolorna, och det är i slutändan de som ska implementera rådande lagar och förordningar på den dagliga verksamheten som bedrivs. Dessutom är det ytterst också rektorernas ansvar att kontrollera att detta följs av personal och elever på skolan. Det är också rektorerna som fattar de viktiga besluten i verksamheten.

Elevkårsordföranden är de personerna som står för den största kontakten mellan kårerna och rektorerna, det är också de som har de mest tillförlitliga svaren på frågorna om elevinflytande i den representativa underrubriken. Vad det beträffar det direkta inflytandet och klassrumsklimatet som råder på skolorna är de ju också ”vanliga” elever på skolan och kan svara för hur de upplever att det ser ut i deras skola. Interaktion mellan elev och lärare samt klassrumsklimatet. Esiasson m.fl. menar att det ligger i sakens natur att det oftast är olika typer av information man vill få ut ur de valda nyckelpersonerna för undersökningen, vilket också är ett stort argument för varför jag valt de valda intervjuobjekten. (Esiasson m.fl. 2009, s. 300)

2.3 Motstridiga ståndpunkter

Man skulle kunna tänka sig att flera intervjuobjekt skulle ge ett mer tillförlitligt resultat i frågan om det direkta inflytandet mellan lärare och elever och hur klimatet fungerar i klassrummet då vi endast har fått höra en elevs röst på skolan. Å andra sidan har vi i vårt frågeformulär många frågor som ”ge exempel” och så vidare och då har det framkommit händelser som har hänt deras kompisar eller andra elever på skolan och hur skolan i sin tur har agerat i de aktuella exemplen.

Från rektorernas sida försätter man dem i en ibland komplicerad roll då de i vissa fall ska kritisera sitt eget arbete och även ibland ska kritisera deras chefers eller kommunens handlande i specifika frågor. Detta kan te sig problematiskt och man kan ha en förförståelse om att detta kan hämma deras uttalanden, dock anser jag mig ha fått fram goda och tillförlitliga resultat på de genomförda intervjuerna.

3 Teorier kring det svenska skolväsendet

De teoretiska perspektiven jag har valt som analysmaterial när jag ska analysera de kvalitativa intervjuerna bygger på tre olika infallsvinklar i förhållande till den svenska gymnasieskolan. Den första teorin behandlar homogena respektive heterogena klasser och elevernas olika bakgrunder och ambitionsnivåer i skolan och hur det i sin tur påverkar elevinflytandet på den aktuella skolan.

Den andra teorin jag har valt handlar om de svenska skolkulturerna och organisationskulturerna som en påverkansmöjlighet till graden av inflytande i skolan. Hur olika interaktioner mellan elever och lärare, lärare och skolläda och mellan övrig personal på skolan tillsammans med en del andra variabler påverkar i sin tur graden av elevinflytande på skolan.

Den tredje och sista teorin bygger på rektorsrollen olika skepnader och de olika förhållandena och ståndpunkter denna roll intar, beroende på olika värdegrunder, huvudman och personliga erfarenheter. Samt hur detta i sin tur kan påverka elevinflytandet på de olika gymnasieskolorna.

3.1 Att fostra demokrater – En teori om den svenska skolans roll i samhället

I det demokratiska samhälle vi idag lever i spelar skolan en viktig roll i att fostra de svenska ungdomarna in i en demokratisk skolanda, det är dagens ungdomar som är samhällets framtida demokratiska medborgare. Ellen Almgren har skrivit en avhandling om skolans uppgift att fostra ungdomarna in i en demokratisk anda och demokratin i den svenska skolan, avhandlingen heter *Att fostra demokrater, om skolan i demokratin och demokratin i skolan 2006*.

I dagens läroplan för den svenska gymnasieskolan framgår en del grundläggande värden som ska genomsyra all verksamhet i skolan. Dessa värden är till exempel människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan män och kvinnor samt solidaritet mellan svaga och utsatta. Skolans uppgift är att på olika sätt förmedla dessa värden till eleverna genom lärande av rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande. (LPF 94)

Ellen Almgren menar i sin avhandling att ett grundläggande värde för skolan är att eleverna utbildas i en demokratisk anda samt förstår vad detta innebär och att verksamheten präglas av att eleverna själva får möjlighet att vara delaktiga i

undervisningen och skolan i övrigt och utöva inflytande under ansvar. (Almgren, 2006 s.12)

Hon menar att detta resulterar i att de medborgare som ett steg längre har en större kunskap om politik, demokrati och samhället i övrigt också kan utöva mer inflytande än personer som inte har det. Det är ytterst skolans uppgift att se till att eleverna har goda kunskaper inom dessa områden. Almgren menar också att om eleverna inte får denna typ av kunskap under sin skoltid har skolan då misslyckats med att lära ut en av dess mest grundläggande kunskaper. Det finns också skillnader mellan de eleverna som vet hur det förhåller sig i samhället och de eleverna som både vet hur det förhåller sig men också vet hur man kan praktisera denna kunskap. (Almgren 2006, s. 112)

Man kan även hitta liknande uttalande i Skollagen där det står att "*Verksamheten i skolan ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar*" (Skollagen, 1994. Kap 1, 2§)

Elevinflytande på skolan är en central aspekt som bör beaktas när man pratar om demokrati i skolan för det är på så sätt eleverna lär sig att praktisera de rådande demokratiska värderingarna och arbetssätten, menar Eller Almgren. Som tidigare nämnts kan man titta på elevinflytande på en rad olika nivåer i skolan, indirekt inflytande via elevråd, elevkårer och liknande, klassrumsklimat samt direkt inflytande från den enskilda eleven gentemot lärare och skolan. Almgren studerar i sin avhandling olika faktorer som antingen kan hämma eller utveckla elevinflytandet på en skola. Almgren skriver att den svenska skolan i förhållande till andra länder är relativt homogen men trots detta påvisar hon en rad faktorer som kan resultera i en högre eller lägre grad av elevinflytande på skolan. Elevernas olika bakgrunder kan påverka deras inflytande över skolan, bland annat är det så att på skolor där det finns många elever med lågutbildade eller invandrade föräldrar påvisas en lägre grad av elevinflytande om man jämför med skolorna där den största delen av eleverna kommer från hem med högutbildade föräldrar med en bra inkomst. (Almgren 2006, s.192)

Vidare menar hon att en annan faktor som kan påverka graden av elevinflytande på en skola är elevernas olika ambitionsnivåer. Vilket också till viss del kan vara kopplat till elevernas olika bakgrunder som jag skrivit om ovan. Elever som kommer från hem med högre utbildade föräldrar har oftare en högre ambitionsnivå än elever med lågutbildade föräldrar. En högre ambitionsnivå som också leder till en högre kunskapsnivå påvisat en tendens till att eleverna också ges en högre grad av inflytande på skolan och i klassrummen. (Almgren 2006, s. 128)

Man måste dock komma ihåg att det i slutändan är den enskilda läraren som bestämmer och ger utrymme och riklinjer för elevinflytandet på skolan. I LPF 1994 kapitel 2.3 kan man läsa att lärarna ska utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sitt lärande och för sitt arbete i skolan. Lärarna ska tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen och förbereda eleverna för delaktighet och medansvar samt för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle. (LPF 94, kap. 2.3)

Almgren kommer fram till att en högre grad av elevinflytande påverkar eleverna positivt i skolan, och det är något som varje skola bör sträva efter. Inte bara för att öka elevernas kunskaper men också för att elevernas kunskaper om samhället ska bli mer likvärdiga oavsett faktorer som kan påverka denna.

3.2 Den omedvetna kulturen – En teori om skolkulturer i Sverige

Teorin om medveten eller omedveten skolkultur bygger på en bok ”Skolkulturer” 2003 som är en antologi med redaktören Anders Persson, samt ”Organisationsteori för offentlig sektor” 2005 skriven av Christiensen m.fl. En skolkultur, liksom en företagskultur eller organisationskultur bygger på hur olika aktörers handlande under lång tid har lett fram till ett visst samspel mellan olika individer.

Offentliga organisationer har ofta en komplex sammansättning och kombination av uppgifter. De informella normerna, reglerna och värderingarna är de som samlar och integrerar organisationsmedlemmarna och skapar en ”moralisk ram” för vad som är lämpligt beteende och etik. (Christiensen m.fl. 2004, s.53-54)

När en organisation under lång tid har utvecklat informella normer, regler och värderingar inom gruppen resulterar detta ofta i att organisationen blir mer komplex, mindre flexibel och anpassningsbar för de nya kraven som ställs på den. Men kulturen kan också komma med fördelar så som att den får en högre kvalitee och detta kan potentiellt resultera i att den blir bättre på att hantera problem eller nya krav som ställs på den. Samt att gruppen blir bättre på att fungera som en social gemenskap. Kulturen sägs ofta ”sitta i väggarna” i en organisation och det är något man bara kan studera genom att komma in i organisationen och studera den djupare och under en längre tid. En hel del av de oskrivna normerna, reglerna och liknande kan utföras som en omedveten handling utan att veta exakt varför man utför den, det är något man som individ bara lär sig. Detta är sammankopplat eller förbundet med det som kallas socialisering. (Christiensen m.fl. 2004, s. 52-53)

”Existensen av kultur i denna absolut människoberoende betydelse representerar handlande och handlingsutrymme men samtidigt också tröghet genom att kultur påverkar individens handlande och resulterar i vane-, rutin-, och traditionsbildning. (Persson m.fl. 2003, s. 12)”

Skolkultur ses som skolklimat eller skolanda som existerar på varje skola. Detta tillsammans med skolans lärarkultur och arbetarkultur påverkar i sin tur i allra högsta grad skolans elevinflytande. (Persson m.fl. 2003, s. 16)

Persson m.fl. har delat upp den rådande lärarkulturen på flera plan i skolan, den individualistiska, samarbetskulturen, påtvingade kollegialitet, samt den balkaniserade lärarkulturen. Man skulle också kunna dela upp skolkulturen i flera underrubriker som tillsammans skapar den rådande kulturen. Organisation, verksamhet, relationen dels mellan kollegerna och lärarna och dels mellan personalen och eleverna, skolans rådande atmosfär, prioriteringar och bemötande. Inte heller att förglömma historia, tradition, vanor, ritualer, idéer, värderingar, normer och handlingsmönster som tillsammans både individuellt och i grupp har utvecklats under mycket lång tid och därmed ofta lever som ett omedvetet och invariant mönster på skolan. När allt detta tillsammans samspelar på ett harmoniskt sätt skapas ett bra arbetsklimat och skolkultur för både eleverna och personalen att arbeta och utvecklas inom. (Persson m.fl. 2003, s. 17)

Ur ett samhällsvetenskapligt perspektiv kan man alltså se skolan som en social kultur som elever och personal tillsammans utformar, skapar och återskapar varje dag. Persson menar att de skolor som man kan se som ”framgångsrika” är de skolor som lyckats skapa en skolkultur och ett arbetsklimat som är bra och som systematiskt arbetar för att förbättra detta. Den samlade skolkulturen byggs alltså upp tillsammans med

lärarna, eleverna, personalen samt föräldrarna och allt detta måste samspela och fungera så harmoniskt som möjligt enligt Persson m.fl. om det däremot blir motsättningar mellan de olika kulturerna eller grupperna påverkar detta skolan i en negativ riktning inom alla områden då motsättningar mellan de olika kulturerna resulterar i att den sociala interaktionen mellan de olika individerna försämras och detta kan sedan även påverka elevinflytandet och elevdemokratien i negativ riktning. (Persson m.fl. 2003, s. 19)

Lärarna, tillsammans med rektorn är de som i slutändan har mest inflytande över den rådande skolkulturen, det är lärarna som står för den avgörande interaktionen mellan sig själva och skolan samt eleverna. Eleverna har sedan i sin tur inflytande över den rådande hierarkin inom sin grupp och sättet att lyssna på lärarna och ta sig an skolarbetet. Allt detta i ett stort och svåröverskådligt samspel är det som skapar skolkulturen på en viss skola och detta blir nästan omöjligt att överskådligt mäta. Man kan mäta delar i den för att på så sätt bättre kunna överskåda vilka specifika områden som för denna uppsats är avgörande så som lärarnas förhållningssätt gentemot sina elever, en eventuell gammal arbetarkultur som omedvetet utsöndrar vissa förhållningssätt eller liknande.

3.3 Rektorsrollen – En teori om tjänstemannarollens komplikationer

Lars Svedberg vid Stockholm Universitet har skrivit en avhandling som heter *"Rektorsrollen – Om skolledarskapets gestaltning"* 1999, och den kommer, tillsammans med Lundquist bok *"Demokratins väktare"* 1998, att ligga till grund för dessa teorier kring rektorsrollen i dagens gymnasieskola.

Det kan tyckas att rektorsrollen från skola till skola är en till synes likartad verksamhet med ett antal lärare och elever samt övrig skolpersonal. Men vid närmare beaktning finner man en rollstruktur som uppkommit unikt på varje enskild aktörs mark. Den bygger i sin tur på vilka ömsesidiga relationer som uppkommit mellan över-, och underordnade beroende på vilket sätt rektorn har valt att axla sina uppgifter som ledare över skolan. Svedberg menar även att detta påverkar elevernas lärande och socialisering på de olika skolorna. (Svedberg, 2000, s. 79)

Rektorn, som är det högst stående organet på en skola har en komplicerad roll att axla. Eleverna och föräldrarna, tillsammans med kommunpolitikerna, skolcheferna, lärarna och personalen ska alla i dagens skola ges en ökad möjlighet till inflytande, samtidigt som skolan samtidigt ska börja tänka mot en allt mer mål-, och resultatstyrd skola. Skolan ska styras öppet och deltagande både uppåt och neråt. (Svedberg, 2000, s. 17)

Den mål-, och resultatstyrning som beskrivs har präglat den svenska skolan i allt större utsträckning under de senare åren och detta innebär i den grundläggande tankefiguren att staten sätter upp mål och riktlinjer för alla skolor i hela landet, denna ska sedan tolkas i varje kommuns skolplan och i det slutliga skedet är det den individuella skolan som ska praktisera och verkligställa de uppsatta mål-, och riktlinjerna. Svedberg skriver vidare att *"Från central politisk och administrativ nivå har det formulerats en kraftfull diskurs kring skolans mål-, och resultatstyrning. Denna*

diskurs har även parafraserats och förstärkts genom olika röster i viss skolledning och managementlitteratur.” (Svedberg, 2000, s. 175-176)

Svedberg har med hjälp av Lundqvist teorier kring tjänstemannens olika roller kommit fram till fyra stereotyper eller konceptioner på rektorsrollen. Rektorn ska vara lojal mot sina överordnade, visa hänsyn mot samhällets medlemmar, de ska förhålla sig till och lyda den svenska lagen och de ska också agera professionellt i sin roll. Det kan uppstå konfrontationer eller dilemman mellan de olika värdena där man i rollen som rektor kan tvingas att välja eller kompromissa mellan de olika värdena. Vidare menar han att vårt offentliga ethos kan handla om att väga samman dessa olika värden. (Svedberg, 2000, s. 46-47)

Det offentliga ethos vi alla lever under bygger, enligt Lundqvist, på två grundläggande värden som ska leva i symbios med varandra, nämligen demokrativärdena kontra ekonomivärdena. Demokrativärdena innebär att det offentliga ska tillgodose samtliga krav från politisk demokrati, offentlig etik samt rättssäkerhet. Ekonomivärdena innebär att man ska tillgodose kraven på funktionell rationalitet, kostnadseffektivitet och produktivitet. (Svedberg, 2000, s. 90-91)

Varje ämbetsman har i slutändan alltid ett personligt, moraliskt ansvar för sina åtgärder. Man ska i ämbetsmannarollen vara både en demokratins väktare (ämbetsmannarollen och medborgarrollen) samt en demokratins tjänare (ämbetsmannarollen). (Lundqvist, 2004, s. 71)

Demokrativärden	Ekonomivärden
<ul style="list-style-type: none">• politisk demokrati• rättssäkerhet• offentlig etik	<ul style="list-style-type: none">• funktionell rationalitet• kostnadseffektivitet• produktivitet

(Lundqvist, 1998 s. 63) *Vårt offentliga etos*

Svedberg har med utgångspunkt från Lundqvist sedan renodlat fyra konceptioner eller stereotyper som är utformade för den komplexa rektorsrollen:

- *Ämbetsmannakonceptionen* håller sig framförallt till regelsystemet och är oberoende av de politiska makthavarna, han håller en distans till de politiska makthavarna och är framförallt statens tjänare och förhåller sig till de juridiska och formella förhållandena som råder för att garantera rättssäkerheten.
- *Politikerkonceptionen* ska verka som politikernas förlängda arm och ska inte tveka för att beslutsamt driva och verkställa huvudmannens linje, men också lyssna på de som är underställda honom. Det är folket som genom politikerna beslutar verksamhetens riktning och något annat vore inte demokratiskt korrekt.

- *Professionella konceptionen* betonar att tjänstemannens specialkunskaper är avgörande. Vetenskaplig och beprövad erfarenhet och metod betonas. Rektorn handlar efter fackkunskaper och den egna professionens norm- och kunskapskällor är i grunden självförståelse.
- *Intressekonceptionen* är de som direkt berörs, den vill ge intressenterna direkt möjlighet att påverka verksamheten. Rektorn ska enligt denna konception vara lyhörd och ge intressenterna direkt inflytande över skolan med förvaltningen som arena ska man kunna iaktta och komma tillrätta med problem som eventuellt kan uppstå.

(Svedberg, 2000, s. 92-93)

Hur rektorerna tolkar och praktiserar sin roll är avgörande för dennes interaktion med lärare, elever, föräldrar, och övriga intressenter på skolan arena. Man sak dock vara noga med att poängtera att dessa fyra stereotyperna är förenklade och verkligheten ter sig ofta mer komplicerad då de flesta rektorerna ofta ligger i ett gränsland eller i en utkant mellan de olika typerna. (Svedberg, 2000, s. 93)

4 Från teori till praktik

4.1 Det empiriska materialet – ProCivitas Privata Gymnasium

Vad man kan konstatera efter intervjuerna med både elevkåren och rektorn på ProCivitas Privata Gymnasium är att samarbetet mellan ledningen och eleverna på skolan är mycket gott, samarbetet mellan elevkår och skolledning tycker båda parter också fungerar mycket bra. Eleverna har mycket stort inflytande på skolan och har en röst i nästan alla frågor. Rektorn påpekar dock att *”Där får ju vi särskilja det som håller sig inom ramen och det som inte är okej. Vi har ju fortfarande en del av uppfostransrollen hos oss”* (Rektorn ProCivitas Privata Gymnasium, som vidare kommer att benämnas PPG). Han säger också att det dock kan bli väldigt fel om eleverna tror att de har inflytande i alla frågor, man vill ju inte heller underminera lärarna. Lärarna ska ju kunna vara hårda mot en elev utan att behöva tänka *”undra vad denna elev säger om mig nu”* (Rektorn PPG).

Rektorn påpekar väldigt starkt i sin intervju att man måste se eleverna som skolans kunder i många fall. Eleverna i sin roll som kunder kan ju ställa stora krav på skolan, det finns säkert lärare som inte håller med mig nu, säger han, men för oss är det en realitet. Lärarna är en viktig del för att få elever till skolan. Kraven på de lärarna som de anställer idag är för det första att de ska ha en behörighet som lärare, samt att de ska ha erfarenhet från yrkeslivet. När vi frågade elevkåren vad de ansåg kring lärarna, var de nöjda med lärarna på skolan. Om det var en elev eller en klass som inte fungerade med en lärare kunde man ha en öppen dialog med rektorn kring problemet. Om man inte vågade prata direkt med läraren eller rektorn kunde man antingen mejla eller prata med elevkåren så skulle de föra ens talan vidare.

Ett konkret exempel de tar upp i elevkåren är angående en lärare i engelska. Hon hade en provanställning på skolan och eleverna menade på att hon inte fungerade, då fick hon gå direkt. Sen tog det en vecka och då hade skolan anställt en ny lärare som fungerade mycket bättre (Elevkåren PPG).

Eleverna på skolan känner att de har stort inflytande över undervisningen och dess utformning, är de inte nöjda med kursupplägget kan de föra en dialog med den aktuella läraren, och kommer de med bra argument går det mesta att lösa. Lärarna är ofta flexibla och man har en personlig kontakt med nästan alla lärarna, menar elevkåren. Demokratisk fostran menar de är en stor del av arbetet på skolan, det finns inbäddat i all utbildning.

Rektorn menar att skolan har förändrats mycket under de senaste åren. Som undervisningen bedrevs när han gick i gymnasiet skulle aldrig accepteras av dagens gymnasieelever. Idag ställs stora krav på lärarna att göra undervisningen intressant och stor vikt läggs på den individuella eleven och deras inflytande över sin undervisning i klassrummet. *”Elevernas agerande mot skolan och mot lärarna ändras, man kan prata om en lust och plikt kultur. Jag tror vi är inne i en fas där allting ska vara roligt, innan*

gjorde man det mer av plikt, så det har förändrats. Det ställs väldigt stora krav på lärarna att undervisningen ska vara intressant” (Rektorn PPG) .

Rektorn menar att den största andelen elever på ProCivitas Privata Gymnasium är studiemotiverade elever, vilket visar på att de har nått en högre grad av mognad, men alla åsikter de kommer med är inte vettiga. Man måste skilja inom ramen för vad som är korrekt och inte. Deras huvudsyfte är ju fortfarande att utbilda eleverna.

På frågor hur han definierar elevinflytande svarar han:

”Jag tror att det är ett långsiktigt arbete, i hela det här att det inte går att avskilja att vi har en värdegrund som vi ska lära ut, människors lika värde, att allt ska fungera demokratiskt. Det funkar ju inte utan att vi måste leva så, agera så under hela undervisningen, diskussioner, ansvar och stå för vad man tycker, men alltid lyssna på andra.” (Rektorn PPG)

I grunden har alla elever samma inflytande över skolan, men hur de använder sig av den makten är i slutändan upp till var och en, vidare har ju en elev med bra argument för sin sak större chans att nå framgång, menar rektorn.

Från elevkårens sida anser de att de har stort inflytande över skolan. Men de påpekar också att de är en fristående organisation som inte är beroende av skolan. Elevkåren drivs som en förening men de får fortfarande stort stöd från rektorn både när det gäller att bolla idéer och samarbete i frågor som rör båda parter. De upplever att rektorn är genuint intresserad av vad de håller på med i elevkåren.

4.2 Det empiriska materialet - Malmö Borgarskola

Efter intervjuer med både elevkårsordförande och rektor på Malmö Borgarskola kan man konstatera att de genomgår stora förändringar på skolan. Rektorn menar att på senare år har man börjat kommunicera allt mer öppet mellan lärare och elever. Han säger *”Vi kommunicerar mer och lyfter fram skolans värden och skapar sådana värden att skolan blir mer attraktiv för eleverna att söka till och läsa på. Inte minst på grund av konkurrensen med friskolor. Det ställs helt, helt andra krav på marknadsföring, på att komma med nya idéer och på utveckling är något som behöver vara oerhört aktuellt för allt och alla på skolan”* (Rektorn Malmö Borgarskola, som vidare kommer att benämnas MB).

En skicklig lärare kan låta eleverna vara med och bestämma i klassrummet utan att det tar för mycket tid från undervisningen. Man måste ju följa kursplanen men eleverna kan teoretiskt vara med och påverka arbetssätt och liknande. Från elevkårens sida tycks inte detta alltid fungera. I intervjun med elevkåren säger de *”Beroende på lärare kan man få välja om man vill skriva arbete eller om man vill skriva prov, men vissa lärare frågar inte ens. När vi protesterar lyssnar vissa lärare men väldigt många gör det inte”* (Elevkåren MB).

Om en enskild elev känner sig illa behandlad eller om en klass inte fungerar med en lärare tar skolan problemet på allvar och blundar inte för situationen.

Rektorn säger att han inte vet hur viktigt det är för skolan att fostra eleverna demokratiskt, däremot är det viktigt att eleverna lär sig vikten av demokratiska frågor och inte står som passiva åskådare utan snarare blir inbjudna till diskussion. Detta

påvisas tydligast genom elevernas förhållande till lärare och övrig personal menar han. Det är lärarna som har det yttersta ansvaret för de olika kurserna och resultatet av utbildningens kvalitet men däremot arbetssättet, där kan eleverna få vara med och påverka, menar han. Han tror att det är svårt för lärarna att driva en process där man får med sig eleverna till att påverka innehållet, trots det att det finns ett stort utrymme för lärarna så länge man styr mot kursens mål.

Elevkåren definierar begreppet *”demokratisk fostran”* *”Alla ska behandlas lika, och att lärarna och hela skolan i sig riktar in sig på det att alla ska ha inflytande och man ska ha något att säga till om i allting”* (Elevkåren MB).

Malmö Borgarskolan är i uppstartande av ett påverkansutskott som ska fungera som en länk mellan eleverna och skolledningen. *”Nu är vi i färd med att etablera något som heter påverkansutskott med våra elever och då är det några möten över läsåret där elevkårens styrelse, medlemmar träffar oss i skolstyrelsen och diskuterar kring några frågor som eleverna är angelägna att få besvarade eller belysta, till och med att vara med och påverka”* (Rektorn MB). Elevkåren nämner flera gånger att de vill ha mer inflytande över en rad frågor på skolan, och detta hoppas de kunna underlätta med påverkansutskottet.

Elevkåren känner ibland att deras förening inte får det erkännandet som de hade önskat av framförallt skolledningen, *”Ibland kan man känna att de sätter sig lite på en och säger ”Nej, ni kan inte göra så här”, men de har ingen auktoritet att säga det för vi är en egen förening och det är föreningsfrihet i Sverige. De kan försöka styra oss i vissa riktningar och hindra oss från saker vi vill göra. De tycker det är jättebra så länge vi inte klagar på dem”*, säger elevkårens ordförande.

Både rektor och elevkårsordförande är av ståndpunkten att elevkåren utvecklas och får allt mer inflytande över skolan. Elevkåren tycker att de har fått mycket större inflytande bara man jämför med förra terminen. Det förs en mer öppen dialog mellan anställda och elever på skolan. Skolans elevkår är Sveriges största och den är dessutom väldigt bred med en rad olika utskott. Under framtiden önskas av elevkåren en förbättrad dialog med skolan och påverkansutskottet, även om dessa idag redan på kort tid genomgått stora förändringar. Rektorn håller med om detta och ser att detta kan ha varit en av de få negativa aspekterna med att gå från ett mer formellt elevråd till en elevkår men detta håller i dagsläget på att utvecklas ännu mer som nämnt ovan. Elevkårens styrelse är inte representativ för hela elevsammansättningen på skolan, säger rektorn, men trots det arbetar kåren för alla elever på skolan. Man har jobbat hårt inom kåren för att det ska finnas representanter från alla program. Från elevkårsstyrelsens sida försöker de uppmuntra folk att engagera sig i kåren, är man missnöjd med något är det bättre att man engagerar sig för att få sin vilja ingen än att bara skita i det för att man inte bryr sig eller inte *”pallar”* (orkar red.). det är framförallt folk från vissa program som engagerar sig men i takt med att kåren växer har också folk från andra klasser och program börjat bli mer aktiva, till exempel Handelsprogrammet.

5 En komparativ analys

Som tidigare nämnts har vi i Sverige en skolplan för den frivilliga skolformen (LpF 1994) som omnämner elevinflytandets väsentlighet i den svenska gymnasieskolan, ”*Det offentliga skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (1985:1100) slår fast att verksamheten i skolan ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och att var och en som verkar inom skolan ska främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö*” (LpF 1994, 1.1).

Vidare poängteras både att eleverna ska ha inflytande över sin egen utbildning och över skolan i övrigt. Eleverna ska fostras in i en demokratisk anda och vara väl medvetna om rådande demokratiska värdegrunder. Det är lärarnas och rektorens uppgift att detta implementeras på eleverna under deras skolgång, så de fostras till framtida demokratiska medborgare och är införstådda med vad detta innebär. (1.2.2.) Som tidigare nämnts har vi delat upp elevinflytandet på gymnasieskolorna i tre olika underkategorier, direkt inflytande, representativt inflytande och klassrumsklimat. Det första syftar primärt till interaktionen mellan den enskilda eleven och läraren eller övrig personal på skolan, den andra syftar till samarbetet mellan elevråd eller elevkår och skolledning, och den tredje syftar till samarbete mellan en klass och lärare, alltså en hel klass gemensamma inflytande över deras undervisning och liknande. Jag har valt att dela upp följande del av analysen i underrubriker efter de tidigare presenterade teorierna i kapitel tre.

5.1 Teorin om skolkulturer

På ProCivitas Privata gymnasium i anser eleverna att de har bra och personlig kontakt med alla sina lärare och de flesta kan prata direkt med den berörda personen om det uppstår problem. På Malmö Borgarskola finns det inte en utarbetad diskurs för hur den direkta påverkansmöjligheten ska finnas mellan lärare och elever. De förhåller sig primärt till kursplanen och dess mål och lärarna ger inte så mycket utrymme i inflytande över undervisningens innehåll. Däremot kan det förekomma att eleverna får vara med och bestämma arbetssätt i vissa kurser men det beror helt på lärarens inställning. Rektorn på Malmö Borgarskola menar att skolan har en rad uppdrag att axla och att en professionell lärare får med elevinflytande som en del i undervisningen utan att det ska ta för mycket av tiden. Lärarnas första uppgift är att få en så bra kvalitet på studierna som möjligt. Med tanke på hur flera skolors elevsammansättning ser ut tycker han däremot att det är viktigt att man lyfter och ventilerar olika demokratifrågor.

Förra terminen pratade eleverna med lärarna på skolan och berättade att de ville att lärarna skulle börja lyssna mer på eleverna i undervisningen, och mer samtal mellan enskilda lärare och elever och efter det upplever eleverna att det har blivit mycket

bättre. Dock säger de att det fortfarande finns lärare som vägrar att lyssna och vägrar att förstå medan andra är öppna för denna förändring.

Detta kan man knyta an till teorin om olika skolkulturer och en organisationskultur som ”sitter i väggarna” och är svåra att förändra på kort sikt. Anderson m.fl. menar också att det finns en arbetarkultur och en lärarkultur som är inpräntad under ibland flera generationer och denna är svår att förändra då vanemönster väger samman med organisationen kulturer och lokala förankring. (Persson m.fl. 1999 s, 17) De informella normerna och värderingarna är det som samlar och integrerar organisationsmedlemmarna och skapar en ”moralisk ram” för vad som är lämpligt beteende och etik. (Christiansen m.fl. 2004, s. 53-54). Om man till en viss del skulle reformera lärarnas sätt att arbeta skulle detta resultera i en reform av informella sociala, gemensamma och strukturella traditioner i en del av undervisningen. Man skulle kunna säga att Malmö Borgarskola är i en grad av reform från den mer traditionella typen av skola till en mer modern för att, som rektorn säger, kunna jämföra sig och konkurrera med dagens krav. Bland annat har man byggt om stora delar av skolan och skapat ett elevkafé som kommer att vara öppet även på vissa kvällar och liknande och till förfogande för eleverna. Man har gjort om det mer traditionella elevrådet till en elevkår som idag sysslar med en hel del verksamhet som inte rör skolan. Man har ökat elevinflytandet både i klassrummet, och man har startat ett påverkansutskott som ska öka elevernas inflytande över hela skolan.

Detta ställer också nya krav på lärarna att bjuda in eleverna mer och ge dem möjlighet till inflytande även under undervisningen. Malmö Borgarskola är en förhållandevis gammal skola med en rad generationer av lärare bakom sig. Man kan tänka sig att lärarkulturen, vanebildningen och de informella normerna på den typen av skola är större än motsvarande på en annan typ av skola.

Om man jämför detta med ProCivitas Privata Gymnasium kan man konstatera att de redan från starten har haft en tydlig profil med hela sin skola i frågan om elevinflytande och elevdemokrati. Eleverna ses i stor mån som skolans kunder och därigenom måste man också ta del av och i stor mån tillgodose deras behov. Skolkulturen på ProCivitas Privata gymnasium har utvecklats på ett sådant sätt så att eleverna upplever sig ha en personlig kontakt med lärarna på ett annat sätt än eleverna på Malmö Borgarskola och detta kan också bidra till ett ökat direkt inflytande från elevernas sida.

5.2 Teorin om rektorsrollen

Rektorn har ett stort inflytande över det arbete som bedrivs på skolan och det är också ytterst hans uppgift att allt fungerar så bra som möjligt och att skolan uppnår de politiskt satta målen. Rektorn har en komplex position, framförallt på de kommunala skolorna, då han dels ska styra skolan i bästa riktning och dels ska han lyda under aktuell kommunledningen och sträva mot deras uppställda mål. Man kan tänka sig att en rektor på en fristående skola så som ProCivitas Privata gymnasium inte har en lika komplex ställning då denna typ av skola inte lyder under kommun och liknande på samma sätt. Det är en privatägd skola som inte påverkas på samma sätt av politiska skiftningar från kommunen. De ska istället styras skolan så den både lockar nya elever och uppnår de ekonomiska målen den

har på sig. En Malmö Borgarskola är på så sätt inte lika beroende av att locka elever, men de ska självklart också försöka hålla de ekonomiska målen eller kraven de har på sig.

Rektorn på Malmö Borgarskola menar att det idag ställs helt andra krav även på de kommunala skolorna då konkurrensen om eleverna hårdnar allt mer. Man har börjat kommunicera mer och lyfta fram skolan värden så den blir mer attraktiv för eleverna att söka till.

Jorunn Möller har i sin undersökning *”Approaches to school leadership in Scandinavia”* 2009 skrivit om liknande tendenser där rektorerna måste anpassa sina roller till de nya kraven som ställs på dagens skola.

Svedberg har med hjälp av Lundqvist bok *”Demokratins väktare”* framkommit med fyra konceptioner från det gemensamt bästa sättet att konstruera rektorsrollen. Man skulle kunna anta att rektorn på Malmö Borgarskola ligger någonstans i gränslandet mellan ämbetsmannarollen och politikerrollen då skolan under den senaste tiden genomgått en rad reformer som tidigare nämnts och där han dels håller sig till de juridiska och formella normerna snarare än de som kan te sig oprövade men eventuellt önskvärda från elevernas sida. Man kan även säga att han drar en del mot antonymen politikerrollen då han trots allt verkställer beslut tagna av huvudmannen men han lyssnar även på sina anställda och eleverna.

Rektorn på ProCivitas Privata gymnasium å andra sidan balanserar mellan intressekonceptionen och ämbetsmannakonceptionen. Intressekonceptionen berörs och vill ge bland annat eleverna direkt möjlighet att påverka verksamheten. Rektorn ska enligt denna konception vara lyhörd och ge intressenterna, det vill säga eleverna och eventuellt deras föräldrar eller övriga som är av betydelse, direkt inflytande över skolan med förvaltningen som arena ska man kunna iaktta och komma tillrätta med problem som eventuellt kan uppstå. Han är obunden av de politiska makthavarna i större grad än rektorn på Malmö Borgarskola då ProCivitas drivs som ett fristående företag även om det helt finansieras med kommunala medel utbildningsmässigt. Dock kan det förekomma en del privat sponsring och privata donationer precis som till en kommunal skola.

5.3 Teorin om att fostra demokrater

Elevinflytandet i klassrumsklimatet och i det representativa inflytandet fungerar olika på de båda skolorna som jag tidigare tagit upp. Almgren problematiserar i sin teori hur olika bakgrunder och tidigare erfarenheter under elevernas uppväxt på verkar elevinflytandet och elevdemokratins i olika riktningar. Hon kommer fram till att i samhällen eller snarare skolor med homogena klasser har en större del elevinflytande än klasser med heterogena elever. Med homogena elever menas elever med ungefär samma typ av bakgrund, de är uppväxta på liknande sätt och har därmed en liknande värdegrund att stå på. Dessutom har elever från familjer med högutbildade föräldrar i genomsnitt högre betyg och en högre ambitionsnivå i skolan. De tacklar olika problem de ställs inför på ett annat sätt en elev med lågutbildade eller invandrade föräldrar, med lägre betyg och lägre ambitionsnivå. Malmö Borgarskola är en stor skola med

sammanlagt över tusen elever och eleverna kommer med olika bakgrunder och traditioner. Det finns ett stort antal program från mer praktiska till mer teoretiska. Elevkåren på skolan menar att det är en viss typ av elever, från vissa program som söker sig till att aktivt medverka i elevkårens styrelse eller de olika typerna av utskott, så som påverkansutskottet. Andra typer av elever orkar helt enkelt inte engagera sig, menar elevkåren, om de eleverna är missnöjda struntar de helt enkelt i att göra något åt det. Dock säger hon också att eleverna från bland annat Handelsprogrammet har börjat engagera sig allt mer i kåren. I Dennis Beachs undersökning *”Om demokrati, reproduktion och förnyelse i dagens gymnasieskola”* 1999, har det framkommit liknande teorier om hur elever från olika program behandlas i klassrummet och den visar bland annat att eleverna på de olika programmen behandlas olika av sina lärare, eleverna på Handelprogrammet förväntas inte ha samma kunskaper och analysförmåga som eleverna på Naturvetarprogrammet. Dessutom pekar han också på att eleverna på de olika programmen tacklar sina problem i skolan olika och eleverna på Handelsprogrammet har en tendens att antingen strunta i en uppgift när de inte klarar den eller så frågar de hellre sina klasskamrater än läraren.

ProCivitas Privata gymnasium har däremot en homogen elevsammansättning med ambitiösa elever och det är också den typ av elever de vill locka till sin skola. De har få program och studiemotiverade elever. Eleverna tycker att de har bra samarbete och kommunikation med personalen på skolan och elevkåren har stort inflytande i de olika verksamheterna som bedrivs. Ellen Almgren teori kan alltså passa väl in på denna skola då den med utgångspunkt från det kvalitativa materialet har nått en hög grad av elevinflytande och elevdemokrati.

5.4 Dragna slutsatser

Utifrån den undersökningen som genomfördes på gymnasieeleverna i årskurs två på Malmös gymnasieskolor kan man se att den stämmer väl överens med verkligheten. På både frågor om elevdemokrati och elevinflytande i klassrummet ser man att den empirin jag har insamlat stämmer väl överens med undersökningen. Eleverna på ProCivitas Privata gymnasium har en nära relation med sina lärare enligt sina egna reflektioner och det stämmer med undersökningens resultat att elever på de fristående skolorna trivs bättre i klassrummet än elever på de kommunala gymnasierna. Nu är det ju många fler skolor invägda i denna undersökning vilket man måste ta hänsyn till men resultatet stödjer denna tes.

Elevinflytandet på de båda skolorna praktiseras på olika sätt, och det finns en rad olika faktorer som kan ligga bakom detta.

Elevkåren på Malmö Borgarskola har enligt egna uppgifter ökat sitt inflytande under det senaste året, och undersökningen på Malmö Stads ungdomar stödjer också denna tes då den pekar på att elevinflytandet på skolorna har ökat om man jämför med resultatet på undersökningen som genomfördes 2007. Dock kan de fortfarande känna att skolledningen ”*trampar*” lite på dem och deras ”*gulliga lilla förening*” menar elevkåren på Malmö Borgarskola.

Det direkta inflytandet i klassrummet tycks inte ligga i fokus på Malmö Borgarskola på samma sätt som det gör på ProCivitas Privata Gymnasium där det ses som en mer central del i undervisningen.

Rektorn på Malmö Borgarskola menar att skolan har en rad uppgifter den ska axla och elevinflytandet ska vävas in i utbildningen utan att det tar för mycket tid från undervisningen. Rektorn på ProCivitas Privata Gymnasium menar de har extremt stort elevinflytande på skolan, och anledningen till att de kan ha det, menar han, är för de har studiemotiverade elever och det visar på att de eleverna har nått en högre mognadsgrad.

Vad man kan konstatera av de genomförda intervjuerna på de båda skolorna är att skolorna skiljer sig i graden av elevinflytande och då framförallt i graden av det direkt inflytandet i klassrummet. Ambitionsnivån att öka graden av elevinflytandet på Malmö Borgarskola finns där men de har fortfarande en väg att gå om man jämför denna skola med ProCivitas Privata gymnasium.

För framtida forskning hade det varit intressant att undersöka ifall graden av elevinflytande på Malmö Borgarskola kommer att öka ytterligare över tid. Samt hade det förmodligen varit av allmänt intresse att titta på hur det ser ut på resterande av Malmös gymnasieskolor och göra en mer omfattande undersökning av alla Malmös gymnasieskolor för att därigenom se ifall det skiljer sig mycket mellan de övriga kommunala och fristående skolorna, eftersom denna undersökning bara syftar till att jämföra två specifika fall.

6 Referenser

6.1 Böcker

Almgren, Ellen, 2006. Att fostra demokrater. Stockholm: Elanders Gotab

Christensen, Tom - Laegreid, Per - Roness, Paul G. - Røvik, Kjell Arne, 2005. Organisationsteori för offentlig sektor. Malmö: Liber Bokförlag.

Ekman, Tiina, 2007. Demokratisk kompetens. Grafikernas Livréna i Kungsälv AB.

Ely, Margot, 1991. Kvalitativ forskningsmetodik i praktiken – cirklar inom cirklar. Lund: Studentlitteratur. 264 s.

Esaisson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2009. Metodpraktikan. Stockholm: Nordstedts Juridik AB

Lundquist, Lennart, 1998. Demokratins väktare. Lund: Studentlitteratur

Persson, Anders (red.), 2003. Skolkulturer. Lund: Studentlitteratur

Svedberg, Lars, 2000. Rektorsrollen, Om skolledarskapets gestaltning. Stockholm: HSL Förlag

Trost, Jan, 1993. Kvalitativa intervjuer. Lund: Studentlitteratur. 81 s.

Skollagen i praktiken, motiv och kommentarer (Boken har ingen författare eller redaktör angiven) 2002. Stockholm: Svensk facklitteratur

6.2 Artiklar och övrig litteratur

Beach, Dennis, 1999. Om demokrati, reproduktion och förnyelse i dagens gymnasieskola.

Läroplan för de frivilliga skolformerna, LPF 94.

Möller, Jorunn, 2009. Approaches to school leadership in Scandinavia.

Skollagen, SFS 1985:1100, Ändrad: t.o.m. SFS 2009:1521.

Skolverket, den svenska gymnasieskolan, senast uppdaterad 2009-12-15
<http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/57/00/gymnasieskola.pdf>

Så här tycker vi! Utvärdering av gymnasieskolans elever i årskurs 2, 2009.
Utbildningsförvaltningen, Malmö stad.

7 Bilagor

7.1 Bilaga 1 – Utgångsfrågor för Intervju med rektorer

1. Skulle du kort kunna berätta om dig själv, och vad du har gjort innan du fick detta jobbet?
2. Kan du i stora drag förklara hur ditt arbete som rektor har förändrats under de senaste åren?
3. Har du fått några nya arbetsuppgifter etc.?
4. Tror du att det ställs nya krav på skolan i förhållande till lärande och utveckling, om man jämför med hur det såg ut när du började din karriär?
5. Gör en kort definition av vad du anser att följande begrepp innebär för dig: 1. Demokratisk fostran, 2. Elevdemokrati, 3. Demokratiskt samhälle, 4. Demokratisk skolkultur, 5. Elevinflytande.
6. Anser du att det är viktigt med elevinflytande?
7. Vad är en demokratisk skolkultur för dig?
8. Hur arbetar denna skola för att stärka elevernas inflytande?
9. Hur bidrar detta för att i skolan fostra demokrater?
10. Hur arbetar ni för att utveckla elevinflytandet?
11. Hur mycket inflytande har eleverna i klassrummet? Får de i viss mån bestämma vad de vill lära sig i förhållande till kursplanen?
12. Arbetar ni med lärarkåren för att utveckla deras demokratiska kunskap så att de sedan kan applicera detta på eleverna i klassrummet? Och i så fall hur?
13. Anser du att alla elever på skolan behandlas lika? Får alla elever möjlighet till samma grad av inflytande?
14. Hur ser elevrådet ut idag? Anser du att elevrådet består av en viss typ av elever, och kanske inte är demonstrativ i förhållande till alla typer av elever på de olika utbildningsprogrammen på skolan?

15. Och i så fall, hur arbetar skolan för att förändra detta?

16. Hur anser du att elevrådet arbetar, och skulle du se att de utvecklades inom något område?

7.2 Bilaga 2 – Utgångsfrågor för Intervju med elevkårsordföranden

1. Kan du berätta vilken årskurs och vilket program du går?

2. Kan du berätta om varför du valde denna skola? Tittade du på om eleverna på den skolan du valde hade något elevinflytande eller hur elevrådet arbetade, och om du var på öppet hus eller liknande, pratade du med eleverna som gick här om dessa frågor?

3. Tycker du att elevrådet har stort inflytande i skolan?

4. Skulle du kunna berätta om några konkreta exempel när elevrådet har fått sin vilja igenom?

5. Vilka frågor brukar ni oftast diskutera på era möten?

6. Är skolledningen aktiv i vad som beslutas på mötena?

7. Får alla elever på skolan sin vilja hörd?

8. Finns det några frågor där skolan inte har lyssnat på er vilja?

9. Känns det som ni får stort inflytande i vad ni läser på lektionerna?

10. Om ni tycker att ni blir felbehandlade av en lärare, vem pratar ni med då?

11. Lyssnar denna person på era åsikter?

12. Tycker du att det är viktigt med elevinflytande?

13. Skulle du vilja att elevrådet hade större inflytande? På vilket sätt?

14. Gör en kort definition av vad du anser att dessa begrepp innebär för dig: 1. Demokratisk fostran, 2. Elevdemokrati, 3. Demokratiskt samhälle, 4. Demokratisk skolkultur, 5. Elevinflytande,

7.3 Bilaga 3 – Intervju med rektor på Malmö Borgarskola

1. Skulle du kort kunna berätta om dig själv och vad du tidigare har gjort i livet innan du fick denna tjänst?

Matte/Fysiklärare i grunden på gymnasienivå. Sen började jag vikariera som studierektor och skolledare i drygt 20 år. Två grundskolor och sen Malmö Borgarskola i de senaste 11-12 åren. De tio senaste har jag varit samordnande rektor för hela skolan.

2. Kan du berätta i stora drag hur ditt arbete som rektor har förändrats under åren sen du började som rektor?

De har förändrats på många olika sätt. Framförallt att nu är den mer aktiv. Vi kommunicerar mer och lyfter fram skolans värden och skapar sådana värden att skolan blir mer attraktiv för eleverna att söka till och läsa på. Inte minst på grund av konkurrensen med friskolor. Det ställs helt, helt andra krav på marknadsföring, på att komma med nya idéer och på utveckling är något som behöver vara oerhört aktuellt för allt och alla på skolan.

3a. Tycker du att denna mer konkurrenskraftigt förändringen är positiv eller negativ för skolorna?

Mest positiv, det finns nackdelar med den men framförallt kan jag ändå tycka den är positiv. Den tvingar oss att skärpa oss och tvingar oss att satsa på utveckling betydligt mer.

3b. Vad ser du för negativa aspekter med detta?

Man kan se det att ekonomin kan försvagas, det finns en risk att det blir tomma platser. Sen är friskolorna kanske inte av samma stabilitet som de kommunala skolorna. Det har hänt att friskolor har gått i konkurs och då har de kommunala skolorna mer eller mindre tvingats ta emot dessa elever. Man har gått ut till föräldrarna med att det alltid finns en plats i gymnasierna för deras barn. Det har hänt i Malmö att en skola har gått i konkurs och då skulle vi andra ta emot och se till att eleverna hade sin gymnasieskola.

4a. Kan du definiera följande begrepp: **Demokratisk fostran**

Ska egentligen ske redan i klassrummet, det är från de att läraren går igenom kursupplägg och arbetssätt, så om de två stora områdena där en skicklig lärare kan involvera eleverna utan att det tar för mycket tid, men involvera dem i möjligheten att kunna påverka det. Det hör till från lärarsidan att man är närvarande och lyssnar på sina elever. Finns det ett område på kursen som behöver läggas på ett annat sätt kan det diskuteras med klassen.

4b. Du anser alltså att det är ytterst essentiellt att skolan fostrar sina elever till ett demokratiskt tänk?

Jag vet inte hur viktigt det är att fostra. Det finns så många uppdrag som skolan ska axla, men detta med demokratifrågor är oerhört väsentligt. Inte minst med tanke på hur flera skolors elevsammansättning ser ut, och då är det väsentligt att vi får våra elever att engagera sig i demokrati och alla dessa frågor som rör demokrati och vikten av det. Inte bara vara passiv åskådare och känna maktlöshet, det tror jag kan vara förödande för ett samhälle. Sen hur mycket man ska vara demokratisk fostran är svårt att avgöra. Det kan man genom sitt förhållningssätt som lärare eller övrig personal, skolledare, påverka. Det man lyssnar, det man bjuder in till diskussion. Man bjuder in eleverna till att vara med och besluta.

4c. Elevdemokrati?

Vi har en väsentlig del. Det finns ju både från elevrådet och från lärare har sina elever svårighet att ge inflytande över kursen när eleverna närmar sig den för första gången. Men det finns ju bitar som är enklare, till exempel sättet att arbeta och att jobba med god disciplin. Det är ju lärarna som är lärare och det är lärarna som har det yttersta ansvaret för att det är en kurs med kvalitet och att det blir en utbildning med kvalitet så det är svårt att lyfta bort det. Men arbetssättet där är det möjligt och där kan man bjuda till diskussion. Läraren ska vara professionell som den är.

4d. Skolkultur/ demokratisk skolkultur

Jag skulle vilja ha ett annat ord för skolkultur och det är då skolanda. Den här andan ska finnas överallt i synnerhet på den tiden som finns mellan lektioner, på raster och håltimmar, på lunchraster och efter skolan. Vi har hundratals av ungdomar och detta att det finns föreningar där ungdomarna kan träffas kring gemensamma intressen. På det viset tror jag att man hjälper till att skapa en positiv skolanda.

4e. Elevinflytande

Nu är vi i färd med att etablera något som heter påverkansutskott med våra elever och då är det några möten över läsåret där elevkårens styrelse, medlemmar träffar oss i skolstyrelsen och diskuterar kring några frågor som eleverna är angelägna att få besvarade eller belysta, till och med att vara med och påverka. Detta kan vara allt från maten till organisationen till lokaler till deras fritidsintressen som finns inom skolans ram. Elevinflytande är en förutsättning för en positiv skolanda.

Hur skulle du säga att skolan arbetar för att stärka elevernas inflytande?

Nu är det ju lite speciellt med Malmö Borgarskola där eleverna själva har valt en annan typ av elevinflytande och demokrati. De har skapat en elevkår och de fokuserar på lite andra områden än de klassiska elevråden. Elevkåren jobbar mer för den här andan mellan elever, intresseområden, skapa föreningar, stötta eleverna i elevinflytande. Möjliggöra för dem att de kan starta och driva olika föreningar. På Borgarskolan är detta väldigt, väldigt speciellt och det är mycket stort, och växer ännu mer. Det finns mängder med olika föreningar och som utgår från något intresse där en elevgrupp hittar varandra. Det kan handla och schack, det kan handla om sång, det kan handla om rock, film, matematik. Det kan handla och mängder, mängder med olika saker. Detta resulterar då i en trivsel för eleven och denna trivsel speglar sig då i att det blir bättre studieresultat. Det blir större samhörighet, det är kul att komma till skolan. Man planerar för vissa aktiviteter och det blir då roligare även på skoltid.

5. Tycker du att denna förändring från elevråd till elevkår bara har varit positiv?

Ja, det tycker jag, alltså det är betydligt fler elever som är engagerade på olika sätt. Skolan stöttar eleverna så att olika saker ska bli möjliga att genomföra för elevkåren så som spex, teater och idrottstävlingar. Läsåret blir då betydligt rikare med innehåll för ungdomar.

6. Ser du några negativa aspekter med elevkåren?

Möjligen detta med de formella möten där beslut fattades och så men det har möjligen kommit i skymundan. Det har vi försökt åtgärda med detta påverkansutskott. De vänder sig till eleverna och de kommer ju sedan att ha möten med hela skolledningen och de får svar, vi diskuterar eller vi får återkomma med svar. Detta kan vara svagheten med att inte ha ett elevråd.

7. Hur stort inflytande har eleverna i klassrummet i förhållande till kursplanen?

Jag tror att det är väldigt svårt för lärarna att driva en process där man så att säga får med sig eleverna till att på ett reellt plan få med sig eleverna att påverka innehållet, man är liksom låst vid kurserna. I nuvarande program på gymnasiet finns ett stort utrymme för lärarna, man styr mot kursens mål. Men i det gymnasiet som aviseras blir det betydligt så som jag har uppfattat det blir kursen betydligt mer styrd. Det finns inte så mycket utrymme för påverkan, man ska följa kursens mål och det är det som styr, det blir lite svårare. Vi har en internationell utbildning, International Bacculate, och det program innehållet är odiskutabelt. Där finns ingen frihetsgrad alls, möjligen något litet, men den använder man bara för att eleverna ska klara själva examen.

8. Arbetar ni med lärarna och deras demokratiska kunskaper för att de sedan ska kunna applicera detta på eleverna i klassrummet?

Vi har gjort det för något år sedan. Det blir ju ofta då på någon studiedag eller halv studiedag, att man har en föreläsare eller så. Däremot den här modellen med elevkåren som jobbar med elevernas trivsel, deras intresseområden. Det är inte lätt att hitta en modell för elevernas påverkansmöjligheter i klassrummet och jag ser inte detta som ett problem. I vissa kurser och vissa ämnen är det lättare än i andra. Matematik till exempel är det svårt för om man har derivata är det just det man ska gå igenom, möjligtvis kan man påverka arbetssättet.

9. Anser du att alla elever har samma möjlighet till inflytande?

Varenda elev vill vara synlig och denna synlighet kan man se på många olika sätt. De behoven varje elev har med sig på lektion, deras synlighet på lektionerna, på prestationer och få hjälp. Deras synlighet att kanske kunna dela bekymmer eller glädje och sen detta med möjlighet att påverka. Det kan variera från elev till elev. Att alla har det med sig det tror jag, man vill bli betraktad som vuxen, man vill sedd, man vill bli tagen på alvar och så vidare.

10. Anser du att elevkårens styrelse är representativ för alla eleverna på skolan?

Helst hade jag velat att styrelsen var representativ för skolan och att de ska arbeta för alla eleverna på skolan. Den här representativiteten kan variera men jag tror att man jobbar för alla eleverna. Jag vet att det är något program som inte är representerat och att vi har haft problem med det. Men man har jobbat hårt från elevernas sida för att man ska ha representanter från alla program.

11. Hur ser du en idealbild för hur elevkåren skulle arbeta och verka?

Så som vi har haft det de 3-4 senaste åren. Aktiv, fånga idéer som andra elever lyfter fram och genomföra dem. Alltid med syfte att stärka denna anda. Lite större ansvar inom vissa områden men å andra sidan är det de vuxnas ansvar. De har kul, man skapar integration och en kreativ stämning mellan eleverna.

Hur ser du på att allt fler skolor öppnar och att konkurrensen hårdnar idag?

Det som bekymrar mig är allt fler obehöriga som arbetar på friskolor. Och sen det här med betygsinflationen som sker, framförallt på friskolor. Jag tror det skadar oss alla.

12. Bland annat kan man ju titta på det här med att privata skolor kan utvärdera sina lärare på ett sätt som kommunala skolor inte kan?

Ja, vi utvärderar våra lärare, minst lika bra som friskolor. Jag tror att friskolor kommer att tvingas jobba lite mer som oss i frågor som betygssäkerhet, nå målen, hålla sig till

kursplanen, den friheten som ges används på ett betydligt annorlunda sätt i friskolor än vad vi gör. Vi håller oss betydligt mer till nationella kurser och nationella mål.

13. Hur tycker du att Malmö Stad ser på er som skola?

Jag tror inte att Malmö Stad har något emot friskolor, alla arbetar ju för ungdomarna men jag har mycket svårt att tro att de skulle motarbeta dem även om jag vet och kan mycket lite inom detta område. Jag vet inte men jag tror inte att de kommunala skolorna blir förfördelade på något sett gentemot friskolor. Det är ju samma ungdomar och det ligger ju i allas intresse att de får en så bra utbildning som möjligt.

7.4 Bilaga 4 – Intervju med elevkårsordförande på Malmö Borgarskola

1. Kan du berätta vilken årskurs och vilket program du går?

Jag går samhälle företag på Malmö Borgarskola

2. Varför valde du Malmö Borgarskola?

Jag tyckte att det verka jättebra, och jag hade kompisar som sa att det var jättebra. Sen fanns det en linje som jag tyckte passade mig jättebra.

3. Tittade du någonting på elevinflytande när du valde den skolan?

Nej, jag visste inte riktigt vad det var då. Jag kom från en skola i Limhamn som hade ett elevråd men de hade noll inflytande över skolan. Jag antog att det skulle vara lite bättre. Mina vänner som gick där sa att det var väldigt mycket och att eleverna gjorde väldigt mycket utan att lärarna hade inflytande över det.

4. Tycker du att elevkåren har stort inflytande över skolan?

Nu ha de det, ja det tycker jag.

5. Kan du ge något konkret exempel på något som rör skolan?

Vi har ju, det är inte så mycket man kan ändra med undervisningen men vi pratade med lärarna och sa att de skulle börja lyssna mer på eleverna och ha samtal lärare elev emellan och efter det har det blivit mycket bättre. De lyssnar mer på oss nu än vad de gjorde bara förra terminen. Men det finns lärare som fortfarande vägrar lyssna och vägrar förstå medan andra är väldigt öppna.

6. Vad gör ni i ett nästa steg om lärarna fortfarande inte lyssnar på er?

Då får man prata med rektorerna. Det finns ju rektorer för de olika programmen. Jag går till hon som är rektor för samhällsprogrammet och då försöker hon prata med den läraren och en ide är ju att man byter lärare. Jag vet att det var en klass som verkligen

inte fungerade med sin mattelärare och nu har hon bytt så det fungerade ju bra då. Skolan gör något åt det, de struntar bara inte i det.

7. Vad pratar ni om i styrelsen för elevkåren på era möten?

Vad vi kan göra för att eleverna ska trivas ännu bättre på skolan. Det behöver inte handla om undervisningen utan saker man gör. Det kan vara att man styr upp en fotbollsmatch mellan klasserna eller bara så att eleverna har det roligt utanför undervisningen.

8. Rektorn sa att ni höll på att starta upp ett påverkansutskott, kan du berätta om det?

Vi har ett påverkansutskott. De som vill eller de som känner att detta fungerar inte, och därifrån kan man ta det till nästa steg. Eller gå till oss i styrelsen så kan vi föra det vidare till rektorerna. För det mesta får vi igenom vår vilja men det är vissa saker som inte alls går. Vi har älvor på skolan, alltså bilder där det står "kom i tid" eller "ha med dig penna och papper" och det känns lite så här dagisnivå. De sa att det har lärare och elever bestämt gemensamt men där är inga elever som har varit med i det beslutet. Alla hatar dem men rektorn vägrar att ta ner dem. Han älskar dem och han tycker att det är så himla bra. Han förstår inte att det är fel sätt att sätta upp regler så. Det är ju ingen som tittar på dem och sen lyder det som står på en älva. Så funkar det inte och det har de lite svårt att förstå.

9. Är skolledningen aktiv i det ni beslutar i elevrådet?

De flesta är intresserade men sen är det några som sitter i skolledningen som inte alls är intresserade och är lite översittare och tycker "ja men er lilla gulliga förening". Det blir mer för de inser faktiskt att vi har ganska mycket makt på skolan och vi vill bara det bästa för eleverna.

10. Tycker du att alla elever på skolan får sin vilja hörd?

Det blir ju inte så, vissa bryr sig inte eller pallar inte att göra något åt det, de pallar helt enkelt inte. Om de är jättemissnöjda struntar de bara i att göra något åt det. Vi i styrelsen försöker uppmuntra folk att engagera sig, är du missnöjd med något så säg det annars kan det inte bli bättre. Men det är klart att alla inte är jätteaktiva. Det är ju framförallt elever på vissa program som är aktiva men till exempel de på Handels har börjat engagera sig mer och mer. Ju mer vi växer och blir större ju fler folk kommer på nya saker man kan ändra på och göra. Det är ganska svårt att gå som elev direkt till en lärare då lyssnar de inte särskilt mycket. De vet inte heller hur man ska göra, de säger bara "ja men du får skriva till någon annan". Det framgår inte så tydligt vad man ska göra om man är missnöjd.

11. Kan du ge något annat exempel på något ni inte har fått igenom?

Ja, vi skulle ju ha det här elev kaféet som vi nu ska få efter väldigt många om och men. Men det har verkligen varit en debatt i fyra år. De tror att alla elever bara kommer att sitta där istället för att gå på lektionerna.

12. Har ni mycket inflytande över vad ni läser på lektionerna?

Nej, i vissa ämnen som samhälle har man olika alternativ vad man vill fokusera på men det tror jag är väldigt svårt att ändra på. Beroende på lärare kan man få välja om man vill skriva arbete eller om man vill skriva prov, men vissa lärare frågar inte ens. När vi protesterar lyssnar vissa lärare men väldigt många gör det inte.

13. Om ni tycker att ni blir felbehandlade av en lärare, vem pratar ni med då?

Det är rektorn. Det var en tjej i min klass som kände sig krängt av en lärare förra året. Då sa hon först till läraren men när inte det hjälpte mejlade hon rektorn. Sen fick hon prata med läraren och kuratorn och läraren fick be om ursäkt. Borgar tar väldigt allvarligt på sånt, om någon känner sig krängt eller så tar de tag i det direkt.

14. Tycker du att det är viktigt med elevinflytande på skolan?

Ja, det är jätteviktigt. Det är vi som går där och det är vi som ska trivas. Om folk känner att folk lyssnar på vad man har att säga då engagerar man sig också mer.

15. Skulle du vilja att elevkåren har större inflytande?

Ja, framförallt på påverkansområdet men det tror jag kommer mer och mer nu. Ibland kan man känna att de sätter sig lite på en och säger "Nej, ni kan inte göra så här", men de har ingen auktoritet att säga det för vi är en egen förening och det är föreningsfrihet i Sverige. De kan försöka styra oss i vissa riktningar och hindra oss från saker vi vill göra. De tycker det är jättebra så länge vi inte klagat på dem. Till exempel ville de inte att vi skulle ha en fest kommitté för det ser inte bra ut för dem, men det har vi ändå.

16a. Om jag säger ett par begrepp till dig, kan du förklara dem då? **Demokratisk fostran:**

Alla ska behandlas lika och att lärarna och hela skolan i sig riktar in sig på det att alla ska ha inflytande och man ska ha något att säga till om i allting.

16b. **Elevdemokrati?**

På elevernas eget villkor. De som vill göra något ska också göra det men att det går rätt till. Det är inte bara ett fåtal personer som bestämmer utan alla ska vara med och bestämma.

16c. Tycker du då att det känns som att enskilda elever har stort elevinflytande på er skola?

Man ska nog vara ett par stycken för att få ett större inflytande. Annars blir det lätt att någon annan sätter sig på en och då kanske man inte vågar gå vidare.

16d. **Skolkultur**

Hur man trivs i skolan och hur skolan är för en själv. Om man är väldigt aktiv, det försöker vi få in på skolan. Att man ska göra saker med personer med samma intresse och inte bara sin egen klass. Man ska lära känna andra och kanske starta något. Man ska göra något annat än bara skola.

16e. Tror du att Borgar har kommit långt i denna utveckling om man jämför med andra kommunala skolor i Malmö?

Ja, alltså Borgar har Sveriges största elevkår och det är väldigt många som är aktiva i elevkåren. Vi har kommit jättelångt men man kan absolut komma längre. Malmö har fyra stora kårer egentligen och det är Borgar, ProCivitas, Latin och Petri. Borgar och ProCivitas tror jag är bäst. På Latin är basket väldigt stort och det är många som är engagerade och är med där. På Petri är det spexet, men både vi och ProCivitas är ju väldigt breda.

7.5 Bilaga 5 – Intervju med rektor på ProCivitas Privata Gymnasium

1. Vill du berätta kort om din bakgrund?

Jag är utbildad civilekonom, har jobbat inom databranschen, därefter beslutade jag att sadla om och bli lärare, så jag är lärare inom ekonomiska ämnen och juridik. Jag undervisade på kommunala skolor i Malmö i fyra år och därefter fick jag frågan om jag ville bli rektor här, så det har jag varit i tre år.

2. Kan du berätta hur ditt arbete som rektor har förändrats sen du började här?

Det är ganska så lika, men med mer erfarenhet kan man sätta mer prägel på skolan utifrån sina egna värderingar.

3. Ställs det nya krav på skolan i förhållande till lärande och utvecklande om man jämför med hur det var när du började som gymnasielärare?

Jag tror, rent generellt, att hela utbildningsväsendet är under ständig förändring. Elevernas agerande mot skolan och mot lärarna ändras, man kan prata om "lust och plikt-kultur". Jag tror att nu är vi inne i en fas där allting ska vara roligt, innan gjorde man det mer av plikt, så det har förändrats. Det ställs väldigt stora krav på lärarna att

göra undervisningen intressant. Dagens elever hade inte accepterat den undervisningen som jag fick på gymnasiet.

4. Om jag säger demokratisk fostran till dig, hur skulle du definiera det begreppet?
Jag tror att det är ett långsiktigt arbete, i hela det här att det inte går att avskilja att vi har en värdegrund som vi ska lära ut, människors lika värde, att allt ska fungera demokratiskt. Det funkar ju inte utan att vi måste leva så, agera så under hela undervisningen, diskussioner, ansvar och stå för vad man tycker, men alltid lyssna på andra.

5. Hur tror du att det demokratiska tänket smälter samman med en privat styrning av skolan?

Om man skulle titta på kommunala skolor och säga att eleverna är våra kunder skulle det nog finnas många lärare som protesterade och sa att så kan man inte tänka, men för oss är det ju en realitet, vi finns inte om vi inte har elever. Är det en maktfaktor för eleverna? Ja, till viss del, men vi får inte heller glömma bort att vi har ett uppdrag att utbilda elever, det är vårt huvudsyfte, inte att vi ska vara en fritidsgård. Men det är naturligt för oss att eleverna får göra sina röster hörda.

6. Så då anser du att det är viktigt med elevinflytande på en skola?

Ja självklart, men det är en balansgång, vi har ju extremt stort elevinflytande här på skolan. Eller i alla fall att dom får yttra sig i alla frågor, och det är ju svårt att ha på en kommunal skola. Jag kan berätta anledningen till det, vi gör ju utvärderingar på våra lärare, och på undervisningen, mig, skolmat, städning, lokaler, ja allting. Reepalu vill ju göra detta i den kommunala skolan i Malmö, och då blev det så att facket blev inkopplat, lärargrupper och arbetsgivare blev inkopplat. Då blev det 8 frågor om undervisningen, men ingen av de frågorna handlade om det man ville ha svar på. För sådana frågor kunde man inte ställa eftersom det blev offentligt.

7. Så du tror att det finns gamla faktorer i samhället som sätter "käppar i hjulet"?

Ja, och jag kan säga att offentlighetsprincipen är en självklarhet för mig. Men när det gäller utvärderingar av lärare gäller ju offentlighetsprincipen på en kommunal skola, men inte på en privat. Alltså "Bengt Svensson, mattelärare" tycker alla elever är fruktansvärd, då skulle ju den informationen offentliggöras, därför kunde man inte ställa de frågorna, utan frågorna blev istället "har han informerat om kursplanen?". Frågor som egentligen är helt ointressanta, de borde ja handla om ifall läraren är engagerad, bra pedagogik, bra ämneskunskap, eller kanske fria frågor. Men sådana frågor kan man inte fråga på en kommunal skola. Därför har vi möjlighet att lyssna mer på eleverna, sen kan man ju fråga sig om 16-17 åringar är mogna att göra en sån utvärdering? Vet dom vad som är bäst för dom själva? Frågar man en elev kanske man inte får ett sanningsenligt svar, men frågar man alla elever får man kanske det. Många elever visar väldigt stor mognad, det är inte de lärare som har "lustiga timmen" som får bra utvärderingar, utan de lärare som verkligen förmedlar kunskap.

8. Tror du att ni har en större tilltro till era elever än vad lärarna har på en kommunal skola?

Ja, till viss del eftersom vi har studiemotiverade elever som vill något med sin utbildning. Då kan man lyssna på dem eftersom de nått en viss mognad. Men det är klart, alla åsikterna som eleverna har är ju inte vettiga. Där får ju vi särskilja det som håller sig inom ramen och det som inte är okej. Vi har ju fortfarande en del av uppfostransrollen hos oss.

9. Anser du att alla elever på skolan behandlas lika? Alltså att alla får möjlighet till samma inflytande?

Ja, i alla fall i grunden, sen hur de utöver den makten eller rollen är olika. Genom utvärderingarna har ju alla chansen att yttra sig fritt. Sen är det ju självklart en elev som kan argumentera för sin sak har ju större chans att nå framgång.

10. Om du tittar på elevkåren idag, är den representativ för skolan eller är det en viss typ av elever som sitter där?

Eleverna styr ju kåren själva som en egen förening, men ja det är en viss typ av elever, det är de som engagerar sig.

11. Kan du berätta lite mer om skolans styrning, ekonomiska krav och liknande?

Ja, mitt ekonomiska krav är ju att skolan ska gå inte med minus, och det är ju väldigt generöst, jag vet ju att det finns skolor som har börsbolag bakom sig och kravet att det måste drivas med 10 % vinst. Vilket är väldigt mycket i skolans värld, där de största utgifterna är lärare och lokaler. Detta påverkar ju då i sin tur utbildningen. Vi driver ju detta som ett företag där eleverna är våra kunder, och det påverkar ju till viss del. Vi finns ju här för elevernas skull. Ska man titta på personalen ställer vi hårda krav på dem, vi ställer hårda krav på eleverna också, men vi vill ha kompetent personal. Och där kan man ju också se rent företagsekonomiskt, vi har ju ett ryckte om oss som en högpresterande skola med studiemotiverade elever, och bra lärare. Hade vi haft en lärare som misskötte sig här hade det dragit ner vårt marknadsvärde. Det skulle vi direkt ha en diskussion om och det skulle man ju inte kunna ha på en kommunal skola. På det sättet är vi ju mycket mer marknadsanpassade än en kommunal skola.

12. Skulle detta kunna ha några negativa effekter?

Ja, man kan ju aldrig titta på den enskilda eleven som en kostnad. Alltså, vi vill inte ha den eleven hit för den kostar för mycket i extraundervisning, och där finns ju en marknadsanpassning för även om vi i styrsättet diskuterar ekonomi, så när vi hanterar personal eller elever så får vi inte titta på ekonomin. Det får ju inte vara så här att vi har större elevpeng från Ystad än från Malmö och därför tar vi bara in Ystadelever. Skulle vi bara ha "Lattjo Lajban" för eleverna skulle vi kanske vara en jättepopulär skola, men då hade vi glömt vårt huvuduppdrag, att ge kunskap till eleverna, att ge dem bra utbildning och förutsättningar för framtiden. Om man tänker långsiktigt har det varit vår viktigaste marknadsföring att vi tänker på det. Inte bara för att få elever hit, utan också bra elever. Vår profil är att ha bra elever. Vi sätter en gräns att elever med under 240 poäng från grundskolan inte kommer in, även på vi har platser kvar. Och det finns ju andra som kan ta bättre hand om de eleverna som inte är studiemotiverade, vårt mål är ju att nå ut till de eleverna som är det. Allt är ju en balansgång, om man tänker elevinflytande, de har ju inte en makt i alla frågor, det blir ju väldigt fel om de tror att de har det. De ska ju självklart kunna påverka sin undervisning men de är ju fortfarande inte vuxna.

Vi vill ju utnyttja våra resurser till max, utan att gå med minus, säger Malmö Stad att elevpengen går ner med tio procent, då får ju vi anpassa oss efter det, och göra det bästa av den situationen, även om det inte är det vi vill göra. Undervisningen blir ju då lidande. Vårt stora mål är ju att ha enormt bra lärare, som ger bra undervisning, engagerade lärare.

13. Hur ser det ut med lärarnas utbildning?

Ska jag ta ett exempel? När man tittar i statistiken är den grundad på bara lärarbehörigheten, om en lärare är behörig att bara undervisa på lågstadiet i svenska men undervisar i matematik på högstadiet, då är läraren behörig. Däremot om en lärare har doktorerat i matematik och undervisar på gymnasiet i matematik, då är han obehörig. Om man tittar bara på lärarbehörigheten, vi har en lärare här som undervisar i religion och samhälle, han har inte den formella behörigheten. Men han fick erbjudande från lärarhögskolan att utbilda gymnasielärare i samhälle och religion,

men han är inte själv behörig att undervisa. Man mäter alltså bara en sorts kompetens även om han är en fantastisk lärare. Vårt krav är ju egentligen att man ska ha gjort något annat. Vi har lärare som också har gått lärarhögskolan rätt av men förhoppningsvis har de gjort något mer, läst något mer eller jobbat innan för att de ska kunna tillföra någonting. Vi kanske har en behörighet på 80-90 procent men jag skulle inte säga att de lärare som inte är behöriga på något sätt är sämre lärare, utan de kanske är bättre lärare. Det är i vissa ämnen det i princip är omöjligt att få en behörig lärare, kinesiska till exempel. Men nu försöker vi i största mån att bara anställa behöriga lärare.

14. Då är det generellt erfarna lärare ni anställer om de både ska vara behöriga och ha jobbat med annat?

Ja, vi är beredda att betala lite mer för dem också.

Vi försöker ju att ha stort elevinflytande på skolan, kanske inte för den enskilda men för den stora massan. Vi försöker ju att uppnå demokrati och att alla ska ha möjlighet att yttra sig i alla frågor. Sen kommer ju det här i en konflikt med hur man agerar mot lärarna och personalen. Vi vill ju ge eleverna inflytande men vi vill samtidigt inte underminera lärarna. De måste ju kunna vara tuffa mot en elev utan att tänka "undra vad denna elev ska säga om mig", och likadant gäller mig, jag måste ju kunna agera utifrån vad jag tycker är riktigt och rätt.

15. Hur tycker du att kommunen ställer sig till er verksamhet?

Jag känner att utbildningsförvaltningen här i Malmö, med Mats Nilsson i spetsen. Han har ju alltid sett friskolorna som en fiende och försökt motverka dem. Hans område är de kommunala skolorna. Nu kanske han har ändrat inriktning lite men innan var ju denna fiendskap öppen. Han har aldrig sagt ja till en friskola. Om du vill starta en friskola, oavsett vad det är för någon har Malmö Stad sagt nej. Trelleborg och Helsingborg säger alltid ja, självklart.

16. Tycker du att de har försökt motverka er?

Ja, inom lagens ramar. Marknadsföringsmässigt eller vad som helst vill de hindra så mycket som möjligt. Ett tag hade de gymnasieämnan i Malmö, utbildningsnämnden ville förbjuda alla friskolor där, likaså i gymnasiekatalogen. Det har ju varit en utpräglad strategi från deras sida, sen hur öppen den har varit det kan inte jag svara på. Om man frågar honom skulle han säkert förneka det. Men vilken friskola i Malmö ni än skulle fråga skulle ni nog få samma svar.

Om man tittar på de kommunala skolorna, ska jag ge ett exempel?

Utbildningsförvaltningen förbjöd de kommunala skolorna att marknadsföra sig själva för då ansåg de att det skulle skada de andra skolorna. Nu finns det ju självklart en kommunallag, reklam för barn och så vidare. Men detta förbjöd ju också att man lyfte upp eller blev stolt över sin skola. Reklam är ju inte bara för att få in elever utan också för att stärka de på skolan, de som går där stärker ju sin sammanhållning. Fast utbildningsnämnden ser det nog inte på det sättet, de ser det bara som att man vill ta av någon annan. Samma sak på gymnasieämnan, alla kommunala skolor ska ha likadana montrar. De får inte marknadsföra sig själva utan det ska se likadant ut alltihop. Detta är idioti tycker jag, alla kommunala skolor har ju olika saker att ge, de får inte visa vad de har att ge. Så jag tror att utbildningsförvaltningen är väldigt långt ifrån det tänket att man ser skolor som företag, på något sätt ser det i marknadstermer.

17. Det är svårt att diskutera denna fråga utan att gå in för mycket politiskt.

Ja självklart, det är ju en mångfacetterad fråga och skolan i Malmö har ju betecknats väldigt mycket av integrationspolitik eller segregationspolitik. Sådana frågor har varit viktigare än att fokusera på bra utbildning och det är ju, jag tror aldrig de är motsatser utan de är samma sak. Det finns många skolor som idag har stora problem. Malmö Stad

har ju till exempel förbjudit skolorna att ha egna hemsidor, alla måste ha likadana. Alla Malmö Kommunala skolor ska ha likadana hemsidor, liggande på kommunens hemsida, de får inte ens ändra typsnitt. Nu har vissa skolor fått tillåtelse att ha en "pedagogisk" webbplats, men det var utbildningsförvaltningen emot. Alla vill ju vara annorlunda, jag tror att det är en del i ens identitetssökande, man vill inte vara som alla andra. Om vi skulle säga till elevkåren "Ni måste vara precis som alla andra och ni får bara tycka till om just detta". Vem skulle vilja vara med då?

18. Hur tror du det hade sett ut i Malmö om det var helt och hållet fri konkurrens mellan skolorna?

Det är svårt att avgöra, jag kan inte se så långt fram. Då ser man ju till de svaga eleverna. Det finns ju friskolor som tar hand om de svaga eleverna, praktiska gymnasium och liknande. Och jag tror säkert att de är lika bra på det som kommunen är. Allt är ju kopplat till personalen, den som äger skolan är ju helt oväsentligt. Om kommunen hade ägt oss istället men att vi fortfarande hade dessa fria ramarna att jobba efter hade ju inte vi sett annorlunda ut. Men hade vi blivit styrda av kommunen hade vi förmodligen sett helt annorlunda ut. Det beror ju på vilken personal man har, lärarna är ju det viktigaste skolan har. Jag kan ju sitta här och bestämma men mina visioner är ju helt ointressanta om man inte har bra lärare.

7.6 Bilaga 6 – Intervju med elevkårsordförande på ProCivitas Privata Gymnasium

1. Kan du berätta vilket program och vilken årskurs du läser?
Jag går samhälle ekonomi andra året

2. Varför valde du denna skola?

Det var väl framförallt för en kombination av en god utbildning och att man faktiskt kan få lite sköna avbrott i vardagen, att man inte får det här matandet av information som brukar finnas, och att det inte fortsätter på samma linje som i grundskolan. Att det inte är samma system i lärandet.

3. Tycker du att ni i elevkåren har stort inflytande på skolan?

Absolut

4. Har du några konkreta exempel på saker som elevkåren har fått igenom på skolan?

Många skolor bedriver en hel del påverkansarbete, skolan här arbetar aktivt med att bedriva förändringar så vi har inte så stort behov av det. Men om det är så att vi tycker att något skulle vara fel går vi till rektorn bara. Så att konkret är väl i princip allting som har med elevkåren att göra, vi är ju en förening så det är väl svårt för rektorn att släppa taget om det, men de har ändå varit positiva till alltihopa. Om vi har något vi vill få igen så är det bara att gå till rektorn, men det är ju alltid en fråga om pengar i allt man gör, men skolan ställer sig positiv till elevernas frihet.

5. Vill du berätta lite om hur elevkåren fungerar?

Vi fungerar ju som en förening, så vi har ett årsmöte, där alla medlemmar får gå. Innan har det varit alla medlemmar på skolan men nu sköter vi det som en inskrivning. Alla som faktiskt är intresserade av elevkåren går med, vi räknar dock med att skriva in cirka 90%. Vi måste skriva in mer än 50% annars har vi inget mandat på skolan. På årsmötet väljer medlemmarna styrelse och röstar igenom motioner och stadgar. Styrelsen sitter sedan i ett år, där de verkar för verksamheten och de olika utskotten. De olika utskotten sköter sina egna saker, så det är inte som ett elevråd utan alla sköter sig själv. Vilket jag tror är bra, inte bara för att man har skoj när man gör det, utan det är bra utbildningsmässigt också. Det är en annan typ av kunskap än den man kan ta in bakom bänken, även om många lärare här har kompetens inom andra områden än skolan. När man deltar i denna verksamhet lär man sig bland annat ekonomisk hantering och ledarskap. Man lär sig hur det verkligen fungerar, man lär sig att ta ansvar.

6. Är rektorn och skolledningen intresserad av vad ni pratar om på era möten?

Han är intresserad av det självklart, men vi är ju en fristående förening så han har ingen insyn i vår verksamhet, och det har vi gjort klart för honom och det är han helt med på, i och med att detta är en fristående förening som inte tillhör skolan. Han kräver aldrig att få reda på vad vi gör, men ibland går jag in och informerar honom, för det är ganska bra om kemin funkar. Ibland kan det krocka en del saker, ibland är det folk som måste skippa lektioner för att fixa saker, så det är bra om man har en god relation där.

7. Känner du att alla eleverna på skolan får sin röst hörd?

Det är meningen att det ska funka, dock är det så att elevkåren ofta inte tar den biten, vi sysslar mer med trivselverksamhet. De flesta går direkt till rektorn om det är några problem, och vågar man inte gå direkt är det bara att mejla, eller skriva en lapp om man vill göra det anonymt. Men om det är så att någon över huvud taget inte vill bli kopplad till händelsen är det bara att gå till oss så för vi rösten vidare. Vi håller även på att utveckla ett formulär som man bara ska kunna fylla i och lämna in till rektorn, mer som ett standard formulär, så det blir lättare för rektorn att hantera frågor.

8. Tycker du att det finns några frågor där elevkåren inte har fått sin vilja hörd eller där skolan bara har sagt blankt nej utan att man har fört en dialog?

Det gäller ju att välja sina kamper, vissa saker som vi gör kan ibland te sig lite stötande mot skolan. Fast det kanske är för att vi skenar iväg och då har en dialog med skolan, de kan inte stoppa oss, men de fungerar mer som ett bollplank och tar oss ner lite grann

på marken ibland. De har stoppat oss från saker, men då är det bara för att vi har hållit med om deras input på det.

9. Har du något konkret exempel?

Ja, när vi skulle starta elevkåren ville vi heta Elevkåren af ProCivitas, just för att vi ville öka sammanhållningen mellan eleverna. Men skolan ville att vi skulle heta ProCivitas Elevkår just för att skolan har fått en liten snobbstämpel på sig, även om den är ganska oförtjänt eftersom här går mycket blandat folk, men skolan försöker att få bort den stämpeln och vi höll med i skolans argument. Men vi höll en dialog kring det och hade vi velat heta Elevkåren af ProCivitas så hade vi hetat det, men nu ändrade vi oss i en lite mer seriös riktning utåt sett.

10. Om vi går över lite till att titta på lektionerna, hur stort inflytande känner du att du har över lektionerna?

Läraren har ju en plan på hur den vill utföra sin utbildning. Håller vi inte med om den säger vi till och om det är så att vi kommer med vettiga argument brukar det funka, läraren är ju här för att lära oss, och det finns flexibilitet i undervisningen. Man har en personlig kontakt med alla lärare, man är i princip kompis med alla lärare. Vi har också ett väl fungerande mejlssystem med lärarna, så om man inte är den mest verbala personen finns det andra metoder att tillgå.

11. Om flera stycken till exempel inte skulle fungera med en lärare, hur gör ni då?

Först pratar vi med våra klasscoacher, och har vi bra argument i det vi säger lyssnar de på oss. Det har faktiskt vidtagits åtgärder till exempel mot en engelsk lärarinna som inte alls fungerade, och det var ett delat argument från hela skolan. Men hon var på provanställning så hon fick sluta, och det tog en vecka ungefär, sen hade vi fått in en ny. Det är jättebra att det kan fixas direkt för det är inte alltid som alla lärare fungerar, och det viktigaste här är ändå utbildningen.

12a. Om jag säger lite ord till dig, skulle du kunna försöka förklara dem då?

Demokratisk fostran:

Det är en stor del av arbetet här på skolan, både vad det gäller elevkåren och på lektionerna. Vi läser mycket om demokrati på samhällslektionerna, men det finns inbäddat i all utbildning.

12b. Elevinflytande:

Det fungerar bäst om man kan komma person till person, som elev till rektorn. Man ska som jag tidigare sagt välja sina strider, man kanske ska välja ut de viktigaste frågorna och sen arbeta för dem.